Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» — ОРГАН ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА КОМПАРТИИ УЗБЕКИСТАНА, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ УЗБЕКСКОЙ ССР

46-йил чиқиши
№ 295 (12.949).
23 ДЕКАБРЬ 1964 ЙИЛ
ЧОРШАНБА
Баҳоси 2 тийин.

Зафар сатрлари

Калинин районидаги «Химик» совхози гўшт, сут тайёрлаш йиллик планларини ошириб адо этди.

•

Ўрта Чирчиқ райони чорвадорлари давлатга гўшт сотиш йиллик планини муддатидан илгари бажардилар. 4229 ўрнига 4235,6 тонна гўшт тайёрланди.

•

Калинин районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхози давлатга сут топшириш юзасидан 1964 йил планини ортиғи билан бажарди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

22 декабрь эрталаб соат 10 да Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислар залида олтинчи чақириқ республика Олий Советининг тўртинчи сессияси очилди.

Раис столи ёнида Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси депутат **О. Содиқов,** раис ўринбосарлари — депутатлардан **П. Ержанова, В. М. Коваль, Ф. Д. Ўринбоева, А. Р. Хўжаев** ўтирибдилар.

Республика Олий Совети ўрни бўшаб қолган депутат ўрнига Ниёзбоши сайлов округидан Ўзбекистон ССР Олий Советига сайланган депутатнинг ваколатларини текшириш натижалари тўғрисида Мандат комиссияси раисининг ўринбосари депутат **Г. М. Орлов**нинг докладини тинглади. Ўзбекистон ССР Конституциясининг 33- моддасига асосан Мандат комиссиясининг тақдимига мувофиқ, Олий Совет 1964 йил 25 октябрда 98-Ниёзбоши сайлов округидан республика Олий Советига депутат қилиб сайланган **Нафиза Шамсиддиновна Муҳиддинова**нинг ваколатларини тўғри деб топди.

Шундан кейин Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясининг қуйидаги кун тартиби якдиллик билан тасдиқланди:

1. Ўзбекистон ССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги Давлат плани тўғрисида. (Бу масала Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан қўйилади).

2. Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва Ўзбекистон ССРнинг 1963 йилги Давлат бюджетининг бажарилиши ҳақида. (Бу масала Ўзбекистон ССР Министрлар Совети томонидан қўйилади).

3. Ўзбекистон ССР Олий Советининг сув хўжалиги, соғлиқни сақлаш ва социал таъминот доимий комиссияларининг иши тўғрисида ҳисобот.

4. Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссияларидан баъзиларининг составини ўзгартириш тўғрисида.

5. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида. (Бу масала Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми томонидан қўйилади).

Қабул қилинган иш регламентига мувофиқ, Олий Совет биринчи мажлисда кун тартибининг дастлабки икки масаласи юзасидан қилинган докладларни тинглади.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси депутат **Р. Қурбонов** республика халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги Давлат плани тўғрисида доклад қилди.

Ўзбекистон ССР молия министри депутат **В. М. Муродхўжаев** Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги Давлат бюджети тўғрисида ва республиканинг 1963 йилги Давлат бюджетининг бажарилиши ҳақида доклад қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Бюджет комиссиясининг қўшимча доклади ҳам тингланди. Бюджет комиссиясининг раиси депутат **Ғ. Ғ. Юсупов** қўшимча доклад қилди.

Биринчи мажлисда сессия кун тартибидаги дастлабки икки масала юзасидан музокаралар бошланди. Музокараларда Фарғона область ижроия комитетининг раиси **М. И. Иброҳимов,** Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раиси **Ҳ. Асомов,** депутат **Э. Қ. Қодиров** (349- Тўрткўл сайлов округи) қатнашдилар.

* * *

22 декабрда соат 16 да Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари депутат **А. Р. Хўжаев** раислигида республика Олий Советининг иккинчи мажлиси очилди.

Мажлисда сессия кун тартибидаги дастлабки икки масала юзасидан музокаралар давом этди. Музокараларда депутатлардан **С. Асомов** (275-Митон сайлов округи), **С. М. Тоиров** (71-Алимкент сайлов округи), **Х. Холхонов** (199- Маданият сайлов округи), **М. З. Мирзааҳмедов** (332-Когон шаҳар сайлов округи), **Х. Алиқулов** (58-Тешиктош сайлов округи), **О. Акромов** (17-Марказий сайлов округи), **С. Ахророва** (302- Хаймар сайлов округи). Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг Раиси **Е. Айтмуротов,** депутат **Н. М. Муродов** (387- Питнак сайлов округи) сўзга чиқдилар.

ҒАЛАБАНГИЗ МУБОРАК

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети қурилиш ва монтаж ташкилотлари, илмий тадқиқот ва лойиҳалаш ташкилотлари, Куйбишев синтетик каучук заводи ва Волжский химия комбинатининг ишчиларини, инженерларини, техникларини, хизматчиларини меҳнатда эришилган зўр ғалаба билан қизғин табрикладилар. Куйбишев ва Волжский синтетик каучук заводларида изопрен каучук ишлаб чиқарувчи йирик цехлар қуриб битказилди ва ишга туширилди. Волжский химия комбинатида янги шина заводи ҳамда паррандаларни ўстиришга ёрдам берувчи биологик стимулятор бўлган метионин цехи ишга туширилди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети қатъий ишонч билдириб айтдиларки, Куйбишев синтетик каучук заводи ва Волжский химия комбинатининг коллективлари ишга туширилган цехларнинг лойиҳада белгиланган қувватларини тез ўзлаштириб оладилар, қурувчилар билан монтажчилар эса улкан химиянинг янги объектларини муддатидан олдин ишга солиш учун куч ва ғайратларини аямай сарфлайдилар.

(ТАСС).

Тошкент. Ўзбекистон ССР Олий Советининг IV сессияси. Суратда: мажлислар залида.

И. Глауберзон фотоси.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси депутат Р. ҚУРБОНОВ доклади

Депутат ўртоқлар! СССР Олий Советининг бўлиб ўтган сессияси СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилга мўлжалланган Давлат планини ва СССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетини тасдиқлади.

1965 йилги Давлат плани ва бюджети социалистик ишлаб чиқаришнинг тагин ҳам анча ўсишини таъминлашга, мамлакатнинг иқтисодий ва мудофаа қудратини мустаҳкамлашга, халқ фаровонлигини оширишга, барча иттифоқдош республикаларнинг экономикасини ва маданиятини янада юксалтиришга қаратилган.

Республикамиз меҳнаткашлари 1964 йилги халқ хўжалик планини муваффақиятли суратда адо этмоқдалар. Саноат ишлаб чиқаришининг умумий ҳажми, маҳсулотнинг энг муҳим турларини ишлаб чиқариш ва етказиб бериш, кўпчилик қишлоқ хўжалик маҳсулотларини харид қилиш, умум фойдаланувдаги автомобиль транспортининг юк обороти, чакана товар обороти, маориф, маданият ва соғлиқни сақлаш ишларидаги кўрсаткичлар, меҳнат унумдорлигини ошириш ва таннархини камайтириш юзасидан белгиланган давлат плани тўла ва ошириб бажарилмоқда.

Саноат ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш планини 2,5 процент ошириб бажаради. Халқ хўжалиги кенгаши корхоналари, барча министрликлар ва бошқармалар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область ижроия комитетлари ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш соҳасидаги топшириқларни тўла адо этадилар. Химия саноати, рангли металлургия, газ саноати, машинасозлик ва металл ишлаш, электр энергияси ва иссиқлик энергияси ишлаб чиқариш айни мўлжаллангганидек, энг жадал суръатлар билан ривожланмоқда. Саноат маҳсулотининг ўсиши 1958 йилдагига нисбатан контроль рақамларда белгиланган 60,3 процент ўрнига тахминан 66,8 процент бўлади. Ўртача йиллик суръат пландаги 8,2 процент ўрнига 8.9 процентни ташкил этади.

Етти йилликнинг олти йили ичида республика саноати контроль рақамларда белгиланган топшириқларга қўшимча равишда 580 миллион сўмликдан зиёд ялпи маҳсулот ишлаб чиқаради.

Колхозчилар ва совхозларнинг ходимлари бу йил мўл ҳосил етиштириб, пахта, қоракўл тери, пилла, каноп, тамаки, дон, шоли, сабзавот ва бошқа бир қанча қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлаш планларини муваффақият билан бажардилар. Ҳозирги кунга қадар давлатга 3 миллион 670 минг тонна пахта сотилди. Машина терими плани 108,5 процент бажарилди. 814 минг тонна пахта, яъни ҳосилнинг 22 проценти машинада териб олинди. Шуниси қувончлики, ҳамма областлар ва Қорақалпоғистон Автоном республикаси пахта тайёрлаш планини муддатидан олдин бажардилар. КПСС Марказий Комитети ва Иттифоқ ҳукумати Ўзбекистон меҳнаткашларини меҳнатда зўр ғалабага эришганликлари билан чин юракдан табрикладилар. Фарғона области Ленин ордени билан мукофотланди.

Ҳамма областларнинг ва Қорақалпоғистон АССР нинг меҳнаткашларини пахта тайёрлаш плани муваффақиятли бажарилганлиги билан, Фарғона областининг меҳнаткашларини эса олий, муносиб мукофот билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукумати номидан қизғин табриклашимга руҳсат бергайсиз.

Республика халқ хўжалигини ривожлантириш 1965 йилги Давлат планининг Олий Советнинг ушбу сессияси муҳокамасига тақдим этилган лойиҳаси социалистик ишлаб чиқаришни бундан буён янада кўпроқ ўстиришни, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва халқ истеъмол қиладиган товарлар ишлаб чиқаришни анча кўпайтиришни, халқнинг моддий ва маданий турмуш даражасини янада оширишни кўзда тутади.

САНОАТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

1965 йилги планда саноат ялпи маҳсулотини 1964 йилдагидан 9 процент кўпайтириш мўлжалланади.

Химия саноати, рангли металлургия, электр энергияси ишлаб чиқариш, халқнинг моддий фаровонлигини оширишга алоқадор бўлган тармоқлар тагин ҳам тез суръатлар билан ривожлантирилади.

Халқ истеъмол қиладиган товарлар ишлаб чиқарувчи саноат маҳсулоти 1964 йилда 5 процент кўпайтирилган бўлса, 1965 йилда 10 процентдан зиёд кўпайтирилади.

Химия саноатининг ялпи маҳсулоти 23 процент ортади. Минерал ўғитлар ишлаб чиқариш 1964 йилдаги 1686 минг тонна ўрнига 2338 минг тоннага етказилади. Химия саноатини ривожлантиришга 57.1 миллион сўм миқдорида капитал маблағ сарфлаш белгилаб қўйилди.

Бир неча юз минг тонна минерал ўғит ва ўсимликларни химоя қилишнинг химиявий воситалари, синтетик аммиак, олтингугурт кислотаси ва химиявий маҳсулотнинг бошқа турларини ишлаб чиқарувчи янги қувватларни ишга тушириш мўлжалланмоқда.

11 миллиард киловатт-соат электр энергияси ҳосил қилиш планлаштирилди, бу эса шу йилгидан 20 процент ортиқдир.

456 минг киловатт миқдоридаги янги қувватларни, шу жумладан Тошкент ГРЭСида ҳар бири 150 минг киловатт қувватли иккита блокни ва Навоий ГРЭСида 150 минг киловатт қувватли бир агрегатни ишга солиш мўлжалланмоқда. 600 минг киловатт қувватга эга бўлган гидростанцияси билан бирга Чорвоқ сув-энергетика узелини қуриш соҳасидаги ишлар давом эттирилади. Газда ишлаётган электростанцияларнинг қуввати Тошкент ГРЭСида 600 минг киловатт ва Навоий ГРЭСида 350 минг киловаттни ташкил қилади. Бу эса республиканинг ёқилғи — энергетика баланси структурасини анча яхшилайди. Электр узатувчи Бухоро — Қарши, Регар — Денов — Шеробод магистрал линияларини ишга тушириш мўлжаллаб қўйилди.

Саноат, қурилишнинг энергетика билан қуролланиш даражаси оширилади, қишлоқ хўжалигида ва маиший эҳтиёжлар учун электр энергияси истеъмол қилиш анча кўпайтирилади. 1965 йил охиригача республикада 800 колхоз ва 135 совхоз давлатга қарашли энергетика системаларидан электр энергияси олиб турадиган бўлади.

345 минг тонна пўлат ва 250 минг тонна прокат ишлаб чиқариш мўлжалланмоқда. Рангли металлургия маҳсулоти ишлаб чиқариш, рух ва қўрғошин концентратлари, вольфром ва молибден ишлаб чиқариш анча кўпаяди.

Газ чиқариш 75 процент, нефтни дастлабки қайта ишлаш 14 процент оширилади. Нефть ва газ чиқаришнинг кўпайтирилиши мана шу тежамли турдаги ёқилғининг республика ёқилғи балансидаги салмоғини бу йилги 53.5 процент ўрнига янаги йилга 58.9 процентга етказиш имконини беради.

Кўмир, нефть ва газ саноатини ривожлантиришга 95.9 миллион сўм ажратилади. Нефть ва кўмирни дастлабки қайта ишлайдиган катта қувватларни ишга солиш мўлжалланади. 1965 йилда Бухоро — Урал газ қувурининг иккинчи шохобчаси қуриб битказилади.

Машинасозлик маҳсулотлари ишлаб чиқариш етти йиллик планнинг контроль рақамларида кўзда тутилганидан қарийб 1.5 баравар кўпайтирилади. Етти йилликда машинасозлик маҳсулотларини ўстиришнинг ўртача йиллик суръатлари контроль рақамлардаги 10.5 процент ўрнига 16.2 процентини ташкил этади.

Машинасозлик соҳасида сарфланадиган капитал маблағлар ҳажми 23 миллион сўм миқдорида кўзда тутилган. Бу маблағлар асосан, мавжуд корхоналарни кенгайтириш ва реконструкция қилишга сарфланади.

1965 йилда бинокорлик материаллари саноатининг ялпи маҳсулоти 16 процент ортади. Цемент 13 процент, шифер 23 процент, йиғма темир-бетон конструкциялар ва деталлар 40 процент кўп ишлаб чиқарилади.

Бинокорлик материаллари саноатини ривожлантиришга сарфланадиган капитал маблағлар ҳажми 26.4 миллион сўм миқдорида белгиланган.

1965 йилда Оҳангарондаги уй-рўзғор буюмлари заводининг иккинчи навбатини, Оҳангарон заводидаги шифер ишлаб чиқарувчи бешинчи ва олтинчи технология линияларини, Урганчдаги силикат блоклар заводи, Тошкент уйсозлик комбинати, «Қизил Октябрь» станциясидаги темир-бетон буюмлар заводининг иккинчи навбатини ва бошқа баъзи объектларни қуриб битказиш кўзда тутилади.

62 миллион дона шартли плитка ҳисобида шифер, 270 минг кубометр йиғма темир-бетон конструкциялари ва деталлар ишлаб чиқарадиган қувватларни ишга солиб юбориш планда кўзда тутилади. Қурилиш индустриясига 13.6 миллион сўм миқдорида капитал маблағ сарфлаш мўлжалланади.

Бинокорлик материаллари саноати бу йил жуда нотекис ишлади. Цемент, шифер, ғишт, темир-бетон конструкциялар ишлаб чиқариш юзасидан 1964 йилги планнинг бажарилмаганлиги капитал қурилиш ишларининг белига тепмоқда.

Сарфланган капитал маблағлар миқдори анча кўпайганлигига қарамай, ғишт, оҳак ва бошқа шу каби маҳаллий бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш ривожланмаётир. Қорақалпоғистон АССРда ва Хоразм областида айниқса қониқарсиз аҳвол юз берди. Натижада бу районларга ғишт, оҳак, қумни Тошкент областидан ташиб боришга, бунинг учун жуда кўп маблағни беунум сарфлашга тўғри келмоқда.

Партия ва ҳукумат халқ истеъмол қиладиган товарлар ишлаб чиқаришни бутун чоралар билан ривожлантиришга катта аҳамият бермоқдалар. Етти йилликнинг ўтган йиллари мобайнида республикада янгидан кўпгина тикувчилик, пойафзал, трикотаж корхоналари ва бошқа корхоналар барпо этилди, тўқимачилик комбинатлари, завод ва фабрикаларнинг қувватлари оширилди. Молларнинг хиллари кўпайтирилди, аҳоли ўртасида бозори чаққон бўлган кўпгина анча юқори сифатли моллар ишлаб чиқариш ўзлаштириб олинди. Бироқ, енгил саноат ҳали етарли даражада ривожлантирилаётгани йўқ ва маҳсулот ишлаб чиқариш даражаси халқ хўжалигининг ҳамда аҳолининг эҳтиёжларидан кейинда қолмоқда. Енгил саноатнинг кўпгина корхоналарини қуриш ҳаддан ташқари қониқарсиз бормоқда.

(Охири иккинчи бетда).

*) Доклад қисқартирилган стенограмма асосида босилмоқда.

МАТБУОТ ХОДИМЛАРИНИНГ УЛКАН ВАЗИФАЛАРИ

Совет матбуоти — чинакам халқчил, оммавий матбуот. Нашрлари мизнинг тиражлари йил сайин ошмоқда, газета ва журналларимизнинг обуначилари тобора кўпайиб бормоқда.

Совет матбуоти ходимларининг халқ олдидаги масъулияти ҳам юксалмоқда. Коммунистик партия энг ўткир ғоявий қурол, коллектив агитатор, пропагандист ва ташкилотчи бўлган матбуотга ҳамиша ғоят катта аҳамият бериб келди. Коммунизм қурилиши кенг авж олдирилган бизнинг давримизда матбуотнинг бу роли айниқса жуда ошиб кетди.

Экономикани ривожлантириш, янги жамиятнинг моддий-техника базасини яратиш проблемаларига доимо эътибор бериш матбуотимизнинг энг муҳим вазифаларидан биридир. Социалистик қурилишнинг дастлабки йилларидаёқ В. И. Ленин матбуотни оммани иқтисодий вазифаларни бажариш руҳида тарбияловчи жиддий органга айлантиришга чақирган эди. Совет матбуоти Лениннинг бу васиятига оғишмай амал қилиб келмоқда. Одатда иқтисодий, хўжалик темаларидаги материаллар матбуот саҳифаларида кўзга кўринарли ўрин эгалламоқда.

Яна бир неча кундан кейин мамлакатимиз янги йилга, етти йилликнинг сўнгги йилига қадам қўяди. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг СССР Олий Советининг бешинчи сессиясида қабул қилинган 1965 йилги Давлат планида катта-катта иқтисодий вазифалар ўртага қўйилди, олға қараб боришнинг янги марралари белгилаб берилди. Планнинг муҳим хусусияти шундан иборатки, бунда фақат ишлаб чиқаришни миқдор жиҳатидан ўстиришга эътибор берилмай, шу билан бирга унинг сифат томонига, ишлаб чиқаришнинг ва капитал маблағларнинг иқтисодий самарасини оширишга, фан-техникани тез тараққий эттиришга ва хўжалигимизнинг ички резервларидан бутун чоралар билан фойдаланишга ҳам катта эътибор берилган. Ана шу масалаларни матбуот саҳифаларида ишнинг кўзини билиб, чуқур ёритмоқ, ҳамма янги, илғор нарсаларни қўллаб-қувватламоқ, камчиликларни дадил очиб ташламоқ учун совет журналистлари ишлаб чиқаришдаги ишларни чуқур ўрганмоқлари, конкрет экономикани билиб олмоқлари, техника янгиликларидан хабардор бўлиб боришлари керак.

Саноат маҳсулотининг сифатини ошириш учун жонбозлик билан курашиш матбуотимизнинг актуал темаси бўлиши лозим. Газеталар бракчиларга қарши кескин кураш очишлари, буюмларнинг, айниқса халқ истеъмол қиладиган товарларнинг аъло сифатли бўлиши учун кунт билан иш олиб боришлари керак. Бу — ижтимоий меҳнат унумдорлигини оширишнинг энг муҳим манбаларидан биридир.

Свердловскда чиқадиган «Уральский рабочий» газетасининг ишидан ибрат олса арзийди. Газета ишлаб чиқаришни ташкил этиш ва планлаштириш масалаларини кенг равишда ёритмоқда, Урта Уралдаги илғор корхоналарда кенг жорий қилинаётган меҳнатни ташкил этишнинг илмий методларини пропаганда қилишга катта эътибор бермоқда. «Ленинградская правда» газетаси маҳсулот сифатини оширишга бағишлаб, бир қанча материаллар босди.

Сўнгги вақтларгача савдо-сотиқ ишларига ва аҳолига маиший хизмат кўрсатишга газеталаримизда асоссиз равишда кам эътибор бериб келинди. Ваҳолонки, савдо-сотиқни ва маиший хизматни ташкил этиш халқ фаровонлигини яхшилаш учун биринчи даражали аҳамиятга эга. Совет матбуотининг вазифаси — ишлаб чиқариш масалаларини ёритишдаги бой тажрибадан фойдаланиб, жамоатчилик эътиборини хизмат кўрсатиш соҳасига жалб этишдир.

Партиямиз халқ хўжалигига раҳбарлик формалари ва методларини такомиллаштириш тўғрисида, жумладан, планлаштиришни ва хўжалик ишларининг натижаларини ҳисобга олишни яхшилаш, хўжаликнинг айрим тармоқларини бошқаришдаги параллелчиликни ва кўп поғоналиликни ҳамда шу каби ғовларни тугатиш тўғрисида тинмай ғамхўрлик қилмоқда. Мана шу ташкилотчилик иши ховлиқмасдан ва шошилмасдан, пухта ўйлаб кўриб, эҳтиёткорлик билан олиб борилади. Матбуотимизнинг материаллари халқ хўжалигида ишлаётган раҳбар кадрларни партиявий принципиал, камтар бўлиш, хом хаёлликка, эзмаликка ва дабдабабозликка тоқатсизлик билан қараш руҳида тарбияламоғи керак.

Шуни тан олиш лозимки, сўнгги йилларда республика, ўлка ва область газеталарида кадрларни партиявийлик руҳида тарбиялаш масалалари ва умуман партия турмушини ёритиш аслида съездлар, комитетларнинг конференциялари ва пленумлари ҳақидаги ҳисоботларни эълон қилишдан иборат бўлиб қолди. «Коммунист Таджикистана», «Омская правда», Николаевда чиқадиган «Южная правда» газеталари партия ташкилотларининг турмушини дуруст ёритмаяпти.

Партия ташкилотлари саноат ва қишлоқ партия ташкилотларига ажратилгач, кўпгина область ва ўлка газеталарида партия турмуши бўлимлари ҳатто тугатиб юборилди. Бу эса матбуотимизда партия турмушини ёритишга салбий таъсир кўрсатди. Газеталарда партия турмуши бўлимини тўла ҳажмда тиклаш, газета саҳифаларида партиявий иш масалаларини бир мақсадни кўзлаган ҳолда кенг кўламда ёритиб туриш зарур.

Баъзи газеталар меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш проблемаларига кам эътибор бермоқда. Ҳолбуки, янги жамият қурилиши партия ташкилотларининг бутун идеологик ишини қатъиян яхшилашни талаб қилмоқда. Кишиларни коммунистик ғоявийлик руҳида тарбиялаш — юксак принципиаллик, ишга ижодий муносабатда бўлиш, жамоат бойлигини кўз қорачиғидай асраш ва уни кўпайтириш ҳақида ғамхўрлик қилиш сингари ахлоқий фазилатларни уларга сингдириш демакдир.

Кўпгина газеталар социалистик мусобақа тўғрисида, умумхалқнинг коммунистик меҳнат ҳаракати ҳақида камдан-кам ёзмоқда, ёзганда ҳам шошма-шошарлик қилиб, ишнинг моҳиятини очиб бермаётир. Энг яхши коммунистик меҳнат коллективлари ва зарбдорларининг тажрибаси мунтасил ва ёрқин ёритиб боришга сазовордир.

Омманинг ижодий активлигини ошириш, социалистик демократияни янада ривожлантириш олға босишимизнинг энг муҳим шарти ҳисобланади. Совет матбуоти ходимлари олдида омма ташаббускорлигининг ҳамма шаклларини, уларнинг жамият ишларини ҳал қилишдаги иштирокини кенг кўрсатиб бериш вазифаси турибди.

Бизнинг мамлакатимизда матбуотнинг ўзи ҳам энг муҳим демократик муассасалардан биридир. Сўз эркинлиги, газетада қатнашишдан иборат дахлсиз ҳуқуқ бериб қўйилганлиги — совет кишиларининг революцион ғалабаларидан бири ҳисобланади. Матбуот ходимларининг бурчи газета ва журналларнинг саҳифаларида мароқли ва ёрқин фикрларни кўтариб чиқишда меҳнаткашларга ёрдам бериш, уларнинг танқидий сигналларини ҳар тарафлама қувватлаш, қимматли таклифларни қўллаб-қўлтиқлашдан иборат.

Активларни кенг жалб қилиш — газета ва журналларимизни янада яхшилашга олиб борувчи йўлдир. Лениннинг ҳар бир профессионал езувчига, журналистга юзлаб ва минглаб ихтиёрий ёрдамчилар, ишчи ва қишлоқ мухбирлари тўғри келсин, деган талабини сира унутмаслик керак.

Сўнгги вақтларда газеталарнинг саҳифаларида газетхонларнинг хатлари тобора тез-тез ва кўп босилмоқда. Тажриба шуни курсатадики, хатларни танлаб олиш ва босишга тайёрлашга тузукроқ қаралса, бу хатлар газетанинг ҳуснига ҳусн қўшади ва унга жон киритади, уни мазмунли, мароқли, ранг-баранг қилади.

Партия ва жамият турмушининг ленинча нормаларига қатъий риоя қилиниши учун, танқид ва ўз-ўзини танқидни авж олдириш учун, кадрларни одамларни, совет қонунини чуқур ҳурматлаш руҳида тарбиялаш учун курашиш газета ва журналларимизнинг энг муҳим вазифасидир. Афсуски, «Советская Аджария» газетасида, Вологдада чиқадиган «Красний Север» газетасида хўжалик ҳаёти ва маданий ҳаётнинг актуал масалаларига доир кескин танқидий материални камдан-кам учратасиз.

Матбуотдаги ҳар бир чиқишнинг таъсирчанлиги учун кураш алохида аҳамиятга эга. Матбуотда босилган биронта ҳам танқидий мақола ва биронта ҳам танқидий сигнал жавобсиз, дарҳол конкрет чоралар кўрилмасдан қолмаслиги керак.

Совет матбуоти ходимлари халқ ишончи билан фахрланишга ҳақлидирлар. Совет кишилари газета ва журналнинг ҳар бир сони мазмунли, ранг-баранг, мароқли, ёрқин безатилган бўлсин, мақолами, хабарми, очеркми, фельетонми, ахборотми, хуллас, ҳар бир материал кишининг онгига ва сезгисига таъсир қилсин, тушунарли, ёрқин ва ширали тил билан ёзилган бўлсин, деб талаб қилмоқдалар.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси ўз Программасида майдонга ташлаган буюк шиорда бундай дейилади: Ҳамма нарса инсон учун, ҳамма нарса инсоннинг бахт-саодати учун! Бу шиор матбуотимизнинг, ҳар бир совет журналистининг ҳам муқаддас шиори ҳисобланади.

(22 декабрдаги бош мақола).

ШУДГОРЛАШ ИЛҒОРЛАРИГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Министрлар Совети шудгорлашнинг декабрь ойи иккинчи ўн кунлиги якунини кўриб чиқиб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва республика Министрлар Советининг кўчма Қизил байроғини **Қашқадарё** областига бердилар. Қашқадарё механизаторлари ўн кунлик мобайнида шудгорлашга мўлжалланган умумий майдоннинг 24 процентини шудгорлаб қўйдилар. Байроқ Андижон областидан олиб берилди.

Иккинчи кўчма Қизил байроқ **Сурхондарё** областига берилди. Бу область механизаторлари ўн кунликда шудгорланиши лозим бўлган умумий майдоннинг 22 процентини шудгорлаб қўйдилар. Байроқ Тошкент областидан олиб берилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ ПЛАНИ ТЎҒРИСИДА

(Боши биринчи бетда)

Бу тармоққа ажратилган капитал маблағдан атиги 62 проценти фойдаланилди. Халқ хўжалиги кенгашининг енгил саноат бошқармаси (бошқарма бошлиғи ўртоқ Ларчик), тўқимачилик-трикотаж ва ипак саноати бошқармасида (бошқарма бошлиғи ўртоқ Комков) капитал маблағларни айниқса қониқарсиз ўзлаштирилмоқда.

Ўзбекистон шароитида пахта тозалаш саноатини ривожлантириш, тайёрлов пунктларини замонавий техника ва механизмлар билан таъминлаш, куритиш, тозалаш цехлари ва бошқа объектлар қуриш муҳим аҳамиятга эга. Айрим область ижроия комитетлари ва Халқ хўжалиги кенгашининг пахта тозалаш саноати бошқармасининг айби билан пахта тозалаш саноатини ривожлантиришга ажратилган катта-катта маблағлардан муттасил фойдаланмай келинмоқда. Пахта тайёрлашга тааллуқли бўлган объектлар қурилишида иш савиясини кескин кўтариш ва белгиланган планларнинг сўзсиз бажарилишини таъминлаш зарур.

1965 йилда енгил саноат маҳсулотининг кўпгина муҳим турларини ишлаб чиқаришни тағин ҳам тезроқ кўпайтириш мўлжалланади. Ип газлама тўқиш 256 миллион метрга етказилади, шойи газлама тўқиш 15 процент, тўқилмаган материаллар уч баравар, трикотаж буюмлар 28 процент кўпайтирилади, 14 миллион жуфт пойафзал ишлаб чиқарилади. Шу билан бирга товарларнинг хилларини кўпайтиришга ва сифатини яхшилашга алоҳида эътибор берилади.

Енгил саноатни ривожлантиришга 37,3 миллион сўм, яъни 1964 йилдагидан 28,5 процент кўп капитал маблағ ажратилади. Ажратилаётган капитал маблағлар Фарғона тўқимачилик комбинати, Тошкент пайпоқ-трикотаж ва Фарғона пиллакашлик фабрикалари, Ҳазорасп ва Жиззах пахта заводлари, Юқори Чирчиқ луб заводини реконструкция қилиб бўлишни, Хивада янги тикувчилик фабрикаси, Шоботда пахта заводининг ишга туширилишини таъмин этиши керак.

Вазифа шундан иборатки, енгил саноатни ривожлантиришга ажратилаётган катта-катта маблағлардан тўла-тўкис, энг самарали фойдаланилсин ва аҳоли эҳтиёжларини қондириш учун керакли товарларни ишлаб чиқариш таъминлансин.

Хом ашё ресурсларига мувофиқ, 1965 йилда озиқ-овқат саноатининг маҳсулотларидан гўштни 10 процент, қаймоғи олинмаган сут маҳсулотларини 8 процент, кондитер молларини 28 процент, пивони 20 процент, совунни 17 процент кўпайтириш мўлжаллаб қўйилди. Нон-булка ва кондитер молларини, шунингдек бошқа турдаги маҳсулотларнинг сифатини яхшилаш ва хилларини анча кўпайтириш, тайёр тортиб қўйилган моллар ишлаб чиқаришни кўпайтириш кўзда тутилади.

1965 йилда озиқ-овқат саноатини ривожлантириш учун 9,4 миллион сўм ажратиш кўзда тутилади ёки бу маблағ шу йилдагига нисбатан 23 процент ортади. Ана шу маблағлар ҳисобига Наманган ва Навоийда сут заводлари ишга туширилиши, Тошкентдаги «Ўртоқ» кондитер фабрикаси реконструкция қилиниши, Андижон консерва заводида томат цехи қурилиши, Самарқанд консерва заводида мева шарбатлари цехи қурила бошлаши, Жиззахдаги ёғ-пишлоқ заводи реконструкция қилиниши ва бошқа объектлар қурилиши керак.

1965 йилда саноатда план топшириқларининг муваффақиятли бажарилиши мавжуд резервларимиздан, фан-техника ютуқларидан тўла ва самарали фойдаланишга, омманинг ижодий ташаббуси ва активлигини ғоят кучайтиришга кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади.

Республикада кўп корхоналарнинг саноат ишлаб чиқариши, меҳнат унумдорлигини ошириш ва таннархини камайтириш планларини систематик равишда бажармай келаётганликлари жуда катта резервлар борлигини исбот қилади. 1068 корхонадан 145 таси шу йил ўн бир ойлик планни бажармади. Бу корхоналар 14,2 миллион сўмлик маҳсулот бера олмай қолди.

Меҳнат унумдорлигини систематик равишда ошириш саноат маҳсулотини тобора кўпроқ ишлаб чиқаришнинг ва маҳсулот таннархини камайтиришнинг асосий шартидир. 1965 йилда саноатда маҳсулот йиллик ўсишининг 55 проценти меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига қўлга киритилиши керак. Лекин шунга қарамай, кўп корхоналар меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан берилган топшириқларни бажармаётир. Шу йилнинг 11 ойи ичида халқ хўжалиги кенгаши корхоналаридан 51 таси топшириқни бажармади. Ишлаб чиқаришнинг яхши ташкил этилмаганлиги, янги техниканинг суст жорий қилинаётганлиги, меҳнатга ҳақ тўлаш системасидаги нуқсонлар, иш вақтининг кўп бекор кетаётганлиги бундай аҳволнинг рўй беришига сабабдир.

Бир қанча корхоналаримизда иқтисодий ишлар суст уюштирилган, сифат кўрсаткичларини яхшилаш учун қатъий кураш олиб борилмаётир. Халқ хўжалиги кенгаши корхоналаридан 99 таси таннархининг 11,4 миллион сўм миқдорида қимматлашиб кетишига йўл қўйди.

Ҳар бир буюмни зарар келтирмайдиган қилиб ишлаб чиқаришга эришаётган Москва корхоналарининг тажрибаси ҳали ҳам суст жорий қилинмоқда. Тошкент шаҳрининг ўзидагина 56 корхонада 228 хил буюмни ишлаб чиқаришда зарар кўрилаётганлиги аниқланди. Шунинг натижасида корхоналар йилнинг биринчи ярмида 2711 минг сўм миқдорида зарар кўрдилар. «Таштекстильмаш» заводи уч хил буюм ишлаб чиқаришда кўраётган зарари сабабли ҳар йили 400 минг сўмдан кўпроқ маблағни ортиқча сарфламоқда.

Хом ашё, материаллар, ёқилғи ва электр энергиясидан тежамли ҳамда самарали фойдаланиш маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтиришнинг энг катта резервидир. Лекин шунга қарамай, кўп корхоналарда моддий ресурслар ҳали кўп миқдорда нобуд бўлмоқда ва ортиқча сарф қилинмоқда.

Докладчи Энергетика ва электрлаштириш министрлигига қарашли электростанцияларда кўп миқдордаги кўмирнинг ёндириб юборилганлиги ва нобуд қилинганлигини кўрсатувчи фактларни мисол қилиб келтиради.

Кўпгина корхоналарда ишлаб турган машина-ускуналардан яхши фойдаланилмаётир ва янгидан ишга тушириладиган қувватлар суст ўзлаштирилмоқда. Бу ҳол асосий фондлардан фойдаланиш самарадорлигини камайтиришга ва кўп миқдорда маҳсулот ололмай қолишга сабаб бўлади.

Маҳсулотнинг сифатини кескин суратда яхшилаш меҳнат унумдорлигини оширишнинг катта резервидир. Ваҳолонки, саноат ишлаб чиқараётган кўп буюмлар, аввало, кенг истеъмол товарларининг сифати совет кишиларининг талабларини қондирмаяпти, бу моллар ўтмай қоляпти. Бунинг натижасида меҳнаткашларнинг ва давлатнинг манфаатларига катта зарар етказилмоқда.

Савдо министрлигининг товарлар сифати билан шуғулланувчи инспекцияси томонидан шу йилнинг 9 ойи ичида ўтказилган текшириш натижасида 4,6 миллион сўмликдан кўпроқ маҳсулот брак қилинди ва маҳсулотнинг сорти пасайтирилди. Текшириш ўтказилган 255 корхонанинг ўттизтасидан товар қабул қилиб олиш тўхтатилди. Халқ хўжалиги кенгаши Тўқимачилик-трикотаж ва шойи саноати бошқармасининг корхоналарида ишлаб чиқарилаётган товарларнинг сифати сира ҳам кўнгилдагидек эмас. «Узглаббит» корхоналарида ишлаб чиқарилаётган мебель, шунингдек кийим-кечакларнинг сифати жуда ҳам паст.

Эндиликда маҳсулотнинг сифати проблемаси янгича қўйилмоқда. Буюмлар асосий турларини яхшилаш билан бирга фан-техника ютуқларини ва аҳолининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини ҳисобга олиб, ишлаб чиқарилаётган маҳсулотни систематик ва планли суратда янгилаш ҳам керак.

Республикадаги машинасозлик корхоналари техника-иқтисодий кўрсаткичлари жиҳатидан бошқа республикалардаги корхоналар тайёрлаётган буюмларнинг энг янги нусхаларидан паст даражада турган буюмларни ишлаб чиқармоқдаки, бу аҳволга тоқат қилиш мумкин эмас.

Корхонанинг фаолиятига асосан у ишлаб чиқарган маҳсулот истеъмолчининг талабига қанчалик жавоб бераётганлиги ва қанчалик чаққон сотилаётганлигига қараб баҳо берилмоғи керак. Докладчи бир қанча корхоналарни — Тошкентдаги 1-пойафзал фабрикасини, «Фарғона» пойафзал фирмасини ва бошқа корхоналарни айтиб ўтади, бу корхоналарнинг маҳсулотлари сифати паст бўлганлиги сабабли базаларда ва магазинларнинг токчаларида касод бўлиб ётибди.

Брак маҳсулот ишлаб чиқариш, ўринсиз харажатлар натижасида халқ хўжалигига катта зарар етказилмоқда. Брак маҳсулот ишлаб чиқариш ва ўринсиз харажатлар 9 ой ичида Халқ хўжалиги кенгаши корхоналаридагина 14 миллион сўмдан ошиб кетди.

Республиканинг халқ хўжалигида бекор ётган ва ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун, аҳолининг шахсий эҳтиёжларини қондириш учун ҳам фойдаланилмаётган моддий бойликлар жуда кўп. Бу бойлик, аввало, тугалланмаган қурилиш ҳажмининг кўплигидан иборат. Қурилиш муддатларини чўзиб юбориш ва капитал маблағларни сочиб юбориш орқасида шундай аҳвол рўй берди. 1965 йилнинг 1 январига қадар тугалланмаган қурилиш ҳажми 430 миллион сўмликдан ошиб кетади ёки 1964 йилги капитал қурилиш ҳажмига нисбатан 54-55 процентни ташкил этади.

Республикадаги қурилишлар ва корхоналарда 1 январга қадар 87,4 миллион сўмлик машина-ускуна, шу жумладан 14,4 миллион сўмлик импорт ускуналар ўрнатилмай қолди. Бу ускуналардан анча вақтдан буён фойдаланилмай келинмоқда.

Хўжаликка раҳбарликни ва планлаштиришни яхшилаш вазифаси корхоналарнинг хўжалик иши соҳасида мустақил иш кўришларини кенгайтиришни ва давлат плани топшириқларини бажариш учун уларнинг жавобгарлигини оширишни талаб қилади.

Халқ хўжалигини ривожлантириш планига мувофиқ, автотранспортда юк ташиш, пассажир транспорти ва таксомоторларда йўловчи ташиш ҳажмини анча кўпайтириш, йўл қурилишини анча кучайтириш кўзда тутилади. 1965 йилда 160 километр узунликдаги Газли—Сазакино йўли қуриб битказилиши керак. Хоразм ва Қорақалпоғистондан Тошкентгача автомобиллар қатнай бошлайди. Автомобиллар қатновини яхшилаш ва Тошкент кўчаларида транзит юк автотранспортини камроқ қатнатириш учун бу ерда магистрал ярим ҳалқа вужудга келтирилади. Тошкент—Мирзачўл автомагистрали қурилиши 1965 йилда тугалланади. Нукус—Султон—Уиздоғ автомобиль йўли қурилиши давом эттирилиб, бу йўл Газли—Сазакино йўлигача етказилади. Битум ва цемент-бетон ётқизиладиган йўлларнинг умумий шохобчаси қарийб 1000 километр кенгайтирилади.

Алоқа маҳсулотлари ҳажмини 1964 йилдаги 45 миллион сўм ўрнига 50,8 миллион сўмга етказиш планлаштирилади. Республиканинг ҳамма шаҳарларида телефон алоқаси яхшиланади. Шаҳар телефон станцияларида номерлар сони 100 минггача етказилади.

Москва—Тошкент телевидение эшиттиришлари учун махсус магистрал қурилиши 1965 йилда тугалланади. Қўйтошдан тортиб Жарқўрғонгача радиореле линиясини қуриш кўзда тутилади. Бу эса Қашқадарё областини ва Сурхондарё ҳамда Бухоро областларининг бир қисмини телевидение билан таъминлаш имконини беради.

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ ЯНАДА РИВОЖЛАНИШИ

Республика бу йил деҳқончиликнинг асосий соҳалари бўйича планларни муваффақиятли бажарди. Шу билан бирга, чорвачилик ҳали ҳам жиддий суратда орқада қолмоқда. Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш планлари ва тайёрлаш планлари йил сайин бажарилмай қолмоқда.

Масалан: Самарқанд областининг колхоз ва совхозларида қорамол, қўй ва эчки туёғи камайиб кетди. Сурхондарё, Хоразм, Андижон областларида ва Қорақалпоғистонда чўчқалар сони анча камайди. Кўпгина хўжаликларда чорва қишловига тайёргарлик қониқарсиз бормоқда. Қорақалпоғистон АССРда дағал хашак тайёрлаш ва силос бостириш плани бажарилмаётир. Чорвачилик бинолари қурилиши ҳамма жойда кейинда қолмоқда, шу мақсад учун ажратилган маблағларнинг талайгина қисмидан фойдаланилмаётир.

Сабзавот-полиз маҳсулотлари ва картошка етиштириш етарли кўламда уюштирилмаган. Бухоро областида бу йил сабзавот ва картошка экиш плани атиги 59 процент бажарилди. Андижон ва Сирдарё областлари ҳам сабзавот-полиз экинлари ва картошка экиш планини бажармади. Сабзавот, картошка, мева ва узум етиштириш юзасидан етти йиллик планнинг 6 йилга мўлжалланган контроль рақамлари бажарилмай қолмоқда.

Янги ерларни суғориш ва ўзлаштириш соҳасидаги қолоқлик сабабли қишлоқ хўжалигини ривожлантириш суръатлари суст бормоқда. Етти йилликнинг олти йили мобайнида янги суғориладиган ерларни кенгайтириш юзасидан берилган топшириқ анча бажарилмай қолди. Топшириқ бу йил ҳам бажарилгани йўқ.

1965 йил планида қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг ҳамма турларини ишлаб чиқариш ва тайёрлашни анча кўпайтириш кўзда тутилган. 3 миллион 600 минг тонна пахта етиштириб, давлатга сотиш мўлжалланади. Асосий қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тайёрлаш ҳажми 1964 йил планига нисбатан қуйидаги миқдорларда ортади: дон экинлари 13,9 процент, шу жумладан шоли 48,9 процент, сабзавот 16,3, полиз экинлари 10,7, каноп 2,0, тамаки 9,1, гўшт 2,7, сут 5,2, тухум 11,5, қоракўл тери 6,8 ва пилла 3,1 процент.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш планларини бажариш учун суғориладиган деҳқончилик маданиятини янада юксалтириш, илғорларнинг тажрибасини ва фан ютуқларини жорий қилиш, ҳар бир колхоз ва ҳар бир совхозда ҳосилдорликни ошириш учун резервларни ишга солиш керак.

Суғориладиган ерларнинг ҳар гектаридан самарали фойдаланишни таъминлаш, хусусан қолоқ колхоз ва совхозларда ҳосилдорликни ошириш кундалик ишимизнинг диққат марказида туриши лозим.

Шоли етиштиришга кўпроқ эътибор бериш зарур. Янгидан ташкил этилган ихтисослаштирилган совхоз ва колхозларда шолипояларни кенгайтириш ва ҳосилдорликни ошириш натижасида шоли етиштириш 150 минг тоннагача етказилиши керак.

1965 йилда сабзавот, картошка ва полиз экинлари етиштириш ўтган йили олинган 970 минг тонна ўрнига 1 миллион 559 минг тоннага етказилиши ёки икки йил ичида 61 процент кўпайтирилиши керак.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришдаги қолоқликни тугатишга алоҳида эътибор бериш лозим. Аввало ем-хашак тайёрлашни яхши йўлга қўйиш керак. Бедазорларни яна тиклаш, беданинг ҳосилдорлигини анча ошириш керак, токи 1965 йилда беда етиштириш ўтган йилдагига нисбатан бир ярим баравар кўпайсин.

Қоракўлчилик совхозлари ва колхозларида ем-хашак базасини мустаҳкамлаш учун 600 минг гектар янги яйловларга сув чиқариш ва уларни ўзлаштириш ҳамда илгари сув чиқариб келинган 1 миллион гектардан кўпроқ майдондаги иншоотларни реконструкция қилиш кўзда тутилади.

Кейинги йилларда колхозчилар, ишчилар ва хизматчиларнинг шахсий ёрдамчи хўжалиги асоссиз суратда чекланган эди. Маълумки, партия ва ҳукумат ҳозир ана шу чеклашларни ва чорва молларини бўлган кишилардан солиқ олишни бекор қилди. Шаҳарларда ва ишчи посёлкаларида чорва моллари бўлган кишиларга концентрлашган ем-хашак сотилмоқда. Қишлоқ хўжалик ходимларининг сут етиштиришдан манфаатдорлигини ошириш мақсадида давлат йўли билан сут сотиб олиш харид нархлари кўпайтирилди. Бу чора колхоз ва совхозларда жамоат ишлаб чиқаришини ривожлантириш билан бир қаторда шахсий чорвачиликни ривожлантириш учун зарур шарт-шароитларни вужудга келтиради.

Кейинги йилларда республикада кўпгина янги совхозлар ташкил этилди, шу жумладан иқтисодий жиҳатдан камқувват колхозлар базасида совхозлар тузилди. Бу хўжаликларнинг кўпи техника билан ҳали етарли миқдорда таъминланмаган, уларда ҳосилдорлик ва чорва моллар маҳсулдорлиги паст бўлиб, айрим хўжаликларда маҳсулотнинг таннархи жуда ошиб кетган. Ана шу совхозларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, уларга кўпроқ капитал маблағ ажратиб бериш, уларни тезроқ рентабел хўжаликларга айлантириш учун систематик равишда ёрдам кўрсатиш лозим.

Ҳозирги вақтда республика қишлоқ хўжалигида 86 минг ҳайдов ва чопиқ трактори, 400 мингга яқин ҳар хил қишлоқ хўжалик машиналари ва асбоблари бор.

Республика қишлоқ хўжалиги 1965 йилда кўп миқдорда минерал ўғитлар, тракторлар, пахта териш машиналари ва бошқа қишлоқ хўжалик техникасини олади.

Вазифа — мавжуд бой техникадан яхшироқ фойдаланиш, минерал ўғитларни ишлатиш самарасини оширишдан иборат. 1965 йил планида ишлаб чиқариш мақсадлари учун давлат йўли билан 344 миллион сўм капитал маблағ ажратиш кўзда тутилган. Бу, ўтган йилдагига нисбатан, 18,6 процент ортиқдир.

Бундан ташқари, Мирзачўл ва Қарши чўлларида суғориш, совхозлар ва бошқа объектларни қуриш учун 150 миллион сўм ажратиш кўзда тутилади.

Давлат колхозларга капитал қурилиш ва техника сотиб олиш учун 25 миллион сўм миқдорида узоқ муддатли кредит беради.

Бундан ташқари колхозлар капитал қурилиш учун ўз маблағларидан 263 миллион сўм ажратишни мўлжалламоқда.

Сув хўжалиги қурилиши бўйича 130 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари кўзда тутилади. Бу маблағлар асосан қурилаётган йирик объектлардаги ишларни давом эттиришга сарф қилинади.

Бунда Чорвоқ ва Таҳиатош гидроузеллари, Каркидон, Кампирровот ва Пачкамар сув омборлари қурилиши, Аму — Бухоро ва Аму — Қорақум каналларини қуриб битказиш кўзда тутилади.

Сурхон — Шеробод водийсида пахтачиликнинг янги районини вужудга келтириш соҳасидаги ишлар давом эттирилади. Бу водийда Жанубий Сурхон сув омбори, Шеробод канали қурилиши тугалланади ва 7 та пахтачилик совхози ташкил этилади. Амударё этакларида шоликорлик базасини вужудга келтириш соҳасидаги ишларни кенг кўламда олиб бориш планлаштирилмоқда. Бу ерда Бекёб насос станцияси, тўққизта йирик шоликорлик совхозида суғориш ва коллектор-дренаж шохобчаси қурилади. Бундан ташқари республиканинг бошқа областларида тўртта шоликорлик совхози вужудга келтирилади. Бу совхозлар 1965 йилда ташкил этилиш давридаёқ камида 35-40 минг тонна шоли етиштиришлари керак.

1965 йил планида янгидан суғориладиган 68 минг гектар майдонни, шу жумладан «Голодностепстрой» томонидан Мирзачўлда 23 минг гектар майдонни экишга тайёрлаш кўзда тутилади. Министрликлар ва республика қурилиш ташкилотлари ерларни келгуси йилда экин экиш учун тайёрлаш плани бажарилмаётганлигининг сабабларини аниқлаб чиқишлари ва 1965 йил планининг сўзсиз бажарилишини таъминлайдиган барча чораларни кўришлари керак.

Қишлоқ хўжалигига катта ҳажмдаги капитал маблағ ажратилаётганлиги Министрлар Советининг, маҳаллий Советлар область ва район ижроия комитетларининг шу маблағлардан самарали фойдаланишдаги масъулиятини оширади. Ажратилаётган маблағлар, аввало, кўп миқдорда арзон маҳсулот олиш имконини берадиган тадбирларга сарфланиши лозим.

Кейинги йилларда қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилиш соҳасида жиддий хатоларга йўл қўйилди: колхозчиларнинг моддий манфаатдорлиги принципи бузилди, маъмурий усуллар қўлланиш кенг тус олди, ҳадеб ташкилий қайта тузишлар ўтказилди. Буларнинг ҳаммаси қишлоқ хўжалигининг аҳволига ёмон таъсир кўрсатди. Йўл қўйилган хатоларни кескин суратда тузатиш керак. Давлат харид қилиш планларига мувофиқ, колхоз ва совхозлар экин майдонларининг миқдори ва энг мақбул структурасини ҳамда чорвачиликни ривожлантириш йўлларини ишлаб чиқариш планларида ўзлари белгилашлари керак. Агротехника, экин майдонларининг структураси, чорва молларини боқиш масалалари ва қишлоқ хўжалигига тааллуқли бошқа масалалар юзасидан палапартиш тавсиялар ва кўрсатмалар бериш тўхтатилиши лозим.

Колхоз ва совхозларни моддий техника воситалари билан таъминлаш, қишлоқ хўжалик ходимларининг ташаббусини кучайтириш, уларнинг моддий ва маънавий манфаатдорлигини рағбатлантириш 1965 йил планини муваффақиятли бажаришнигина эмас, балки республиканинг бутун қишлоқ хўжалигини янада юксалтиришни ҳам, шубҳасиз таъминлайди.

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШ

Бу йил капитал қурилишга 852 миллион сўм ажратилган эди. Қурилиш ташкилотлари, министрликлар, бошқармалар, область ижроия комитетлари халқ хўжалигининг барча тармоқларида ишлаб чиқариш қувватларини ошириш йўлида анча иш қилдилар. Аммо дастлабки якунлар капитал қурилиш плани 95-96 процент ҳажмида бажарилишини кўрсатади. Натижада республика халқ хўжалиги учун муҳим бўлган ва планда кўзда тутилган қувватларнинг ишга туширилиши таъминланмайди. Кўпгина қишлоқ хўжалик объектлари, мактаб, касалхоналар, маиший хизмат кўрсатадиган комбинатлар, савдо корхоналарини ишга тушириш плани бажарилмаётир.

Қурилиш ташкилотларидаги ишлар қониқарсиз уюштирилганлиги, қурилишлар зарур материаллар ва машина-ускуналар билан ўз вақтида таъминланмаганлиги, лойиҳа ҳужжатларини тасдиқлаш чўзиб юборилганлиги натижасида ана шундай аҳвол рўй берди. Бунда республика Госплани ҳам (ўртоқ Саркисова) ва «Госстрой»и ҳам (ўртоқ Шахов) айбдордирлар, бу ташкилотлар етарли контроль ўрнатмадилар ва аҳволни яхшилаб олиш учун зарур чораларни кўрмадилар.

1965 йилда капитал маблағ ажратиш ҳажми 933 миллион сўм, шу жумладан қурилиш-монтаж ишларига ажратилган маблағ 537 миллион сўм миқдорида белгиланди. Ажратиладиган маблағлар, аввало, халқ хўжалигининг прогрессив соҳаларини ва аҳолининг турмуш даражасини ошириш билан боғлиқ бўлган соҳаларни ривожлантиришга сарф қилинади. 1964 йилда эришилган даража ҳажмига нисбатан 15 процентдан зиёд ортади.

1965 йилда ишга тушириладиган асосий фондлар шу йилги 820 миллион сўм ўрнига 875 миллион сўмни ташкил этади.

Саноатга ажратиладиган жами капитал маблағнинг ярмига яқини мавжуд корхоналарни реконструкция қилиш ва кенгайтиришга сарф қилинади. Бу эса капитал маблағлардан қисқа муддатларда энг самарали фойдаланиш ва маблағларни кам сарф қилган ҳолда техникани тараққий эттириш, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулотнинг таннархини камайтириш ва сифатини яхшилаш имконини беради.

1965 йилги капитал қурилиш планини муваффақиятли бажариш учун лойиҳалаш, планлаштириш ва қурилиш ишларини ташкил этишдаги мавжуд катта камчиликларни тезликда йўқотиш керак.

Бизда иқтисодий жиҳатдан ўзини оқламайдиган айрим объектларни қуриш фактлари бор, лойиҳа қарорларини кўп марта ўзгартиришга, қурилиш қийматини белгилашда қўпол хатоларга йўл қўйилмоқда. Бу эса асосан қурилишни қимматлаштириш томонига қараб сметаларни тез-тез ўзгартиришга олиб келмоқда.

Капитал қурилиш натижаларига қувватларнинг ишга туширилишига қараб эмас, балки сарфланган маблағларнинг миқдорига қараб баҳо бериш каби практикага шу вақтгача барҳам берилган эмас.

Бизда қурилиш ишлари ҳали ҳам қимматга тушмоқда. Кўпгина қурилиш ташкилотлари меҳнат унумдорлигини ошириш ва қурилишнинг таннархини камайтириш юзасидан берилган план топшириқларини бажармаётирлар. Кўпгина қурилишларда қурилиш техникасидан қониқарсиз фойдаланилмоқда, иш вақтининг кўп бекор кетишига йўл қўйилмоқда, ишчи кучлар қўнимсизлиги ҳали ҳам кўп.

Республикадаги қурилишларда иш вақтининг бекор кетиши 326 минг одам-кунга етган. Ана шу кунлардан фойдаланилганда 4,8 миллион сўмлик ҳажмдаги қурилиш ишларини бажариш мумкин эди. Қурилиш ташкилотларида ўрта ҳисобда 93 минг киши бўлгани ҳолда 9 ой ичида 70 минг киши қабул қилинган ва 63 минг киши ишдан бўшатилган.

Қурилиш сифатини ошириш энг муҳим вазифаларнинг биридир. Иш ҳажми ғоят кенгайиб кетган шароитда қурилиш ишлари сифатига нисбатан талабни сусайтириш мумкин эмас. Қурилаётган корхоналар, уй-жойлар кўп йил мобайнида хизмат кўрсатиши лозим.

Қишлоқда қурилиш ишларини олиб бораётган ташкилотларнинг ишини жиддий яхшилаш, ҳозирги вақтда типовой лойиҳаларни қабул қилиш ишини пухта текшириб, энг тежамли лойиҳаларни танлаб олиш ва маҳаллий бинокорлик материалларидан тўлароқ фойдаланиш зарур.

ХАЛҚ ТУРМУШИНИНГ МОДДИЙ ДАРАЖАСИНИ ВА МАДАНИЙ САВИЯСИНИ ОШИРИШ

Халқнинг куч ва ғайрати билан қудратли саноат ва йирик қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши вужудга келтирилган жамиятимиз тараққиётининг ҳозирги босқичида барча совет кишиларининг ўсиб бораётган ўзларининг моддий ва маънавий эҳтиёжларини тағин ҳам тўлиқ қондириш, янада яхшироқ яшайдиган бўлиб қолишлари учун бутун шарт-шароит бор.

Партия халқимизнинг фаровонлигини ошириш йўлларини белгилар экан, КПСС Программасининг, истеъмолнинг ижтимоий фондлари ролини ошириш билан бирга меҳнатга қараб ҳақ тўлаш социализм шароитида халқ эҳтиёжларини қондиришнинг асосий манбаи бўлиб қолади, деган қоидасига амал қилади.

1965 йилда аҳолининг реал даромадлари, аввало, меҳнатга тўланадиган ҳақни кўпайтириш ҳисобига ўсиб боради.

Ишчи ва хизматчиларнинг реал иш ҳақи етти процентдан зиёдроқ ортади. Колхозчиларнинг жамоат хўжалигидан оладиган даромадлари тағин ҳам кўпроқ миқдорда ошиб боради. Саноат ходимларининг қурилишда, қишлоқ хўжалигидаги давлат корхоналарида ва транспортда ишлаётган ходимларнинг иш ҳақини ошириш ва тартибга солиш соҳасида сўнгги йилларда катта иш қилинди.

СССР Олий Советининг IV сессиясида қабул қилинган Қонунга мувофиқ, маориф, соғлиқни сақлаш, социал таъминот ходимлари эндиликда меҳнатга ҳақ тўлашнинг янги шароитига кўчирилдилар. Ўзбекистонда 446 мингдан кўпроқ кишининг иш ҳақи 84 миллион сўм ёки ўрта ҳисобда 23 процент ошди.

СССР Олий Советининг бўлиб ўтган сессияси аҳолига бевосита хизмат кўрсатувчи қолган тармоқлардаги ходимларнинг иш ҳақини кўпайтиришни 1965 йил 1 майгача амалга ошириш ва иш ҳақининг янги минимумини жорий қилишни 1965 йилнинг иккинчи ярми ўрнига ана шу йилнинг 1 январидан бошлаб тугаллаш тўғрисида қарор қабул қилди. Бунинг натижасида республикада 380 минг кишининг иш ҳақи планлаштириб қўйилган вақтдан олдинроқ оширилади ва шунинг ҳисобига улар 1965 йилда қўшимча равишда 52 миллион сўм пул оладилар.

Халқ фаровонлигини оширишда истеъмолнинг ижтимоий фондлари тобора катта роль ўйнамоқда. Бу фондлар ишчи ва хизматчилар олаётган жамики иш ҳақига нисбатан тахминан учдан бир қисмини ташкил қилади.

1965 йил планида уй-жой қурилишига катта эътибор берилади. Давлат капитал маблағлари ҳисобидан шу мақсадларга 105 миллион сўм ажратиш ва 820 минг квадрат метр уй-жой майдонини қуриб фойдаланишга топшириш кўзда тутилади. Марказлаштирилмаган манбалардан олинадиган маблағлар ҳисобига 35 минг квадрат метр ва кооперативлаштирилган уй-жой қурилиши йўли билан юз минг квадрат метр уй-жой биноларини қуриб битказиш, ишга тушириш планлаштирилади.

Бундан ташқари аҳоли маблағлари ҳисобига умумий саҳни 410 минг квадрат метрга тенг келадиган, колхозлар ҳисобига эса 180 минг квадрат метр уй-жой биноларини қуриш мўлжалланади.

Докладчи айтдики, халқ хўжалиги планини кўриб чиқиш вақтида министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари, ижроия комитетларининг раислари ўз имкониятлари билан ҳисоблашмай, уй-жой қурилишига ажратилган маблағни кўпайтиришни талаб қиладилар-у, лекин ўзларига ажратиб берилган маблағлардан тўла фойдаланиш чораларини кўрмайдилар. Сув хўжалиги министрлиги, Энергетика ва электрлаштириш министрлиги, Хоразм область ижроия комитети мана шундай қилмоқдалар. Улар уй-жой қурилиши учун ўзларига ажратиб берилган маблағнинг анчагина қисмидан фойдаланмай қолдилар.

Қурилиш ташкилотлари ва маҳаллий совет органлари уй-жой қурилиши планини ҳеч сўзсиз бажармоқ учун ҳамма чораларни кўришлари лозим.

1965 йилда 150 километрдан кўпроқ водопровод, 200 километр газ қувури ва 60 километр канализация шохобчаларини ишга тушириш мўлжалланади.

Шаҳарларни ва район марказларини обод қилиш учун республика бюджетида катта маблағлар ажратилган.

Хўжалик қурилиш практикасида аҳолига хизмат кўрсатувчи тармоқларнинг роли кўпинча камситиб қўйилмоқда, уларга етарли аҳамият берилмаётир. Бундай қилиш бутунлай нотўғри. Шуни билиб қўйиш керакки, халқ турмушининг моддий даражаси ва маданий савияси ошиб борган сари хизмат кўрсатувчи тармоқларга аҳолининг талаби орта беради ва биз бу талабларни ўз вақтида қондириш чорасини кўришимиз лозим.

Аҳолининг пул даромадлари кўпайиб бориши сабабли планда чакана товар оборотини 9,9 процент ошириб, 3.160 миллион сўмга етказиш мўлжаллаб қўйилди.

Савдонинг моддий техника базасини ривожлантирмоқ учун бу ишга сарфланадиган капитал маблағлар ҳажмини 21 процент кўпайтириш кўзда тутилади.

Келгуси йилда катта савдо объектларини, шу жумладан савдо базалари, холодильниклар, Тошкентдаги мева-сабзавот комбинатини, Андижондаги сабзавот сақланадиган катта бинони, Фарғонадаги универмагни ишга тушириш кўзда тутилади. Тошкентда иккинчи катта универмаг қуриш, 950 ўринли иккита ресторан қуриш ишлари бошланади, Каттақўрғонда «Болалар дунёси» магазини қуриш кўзда тутилади, Қарши, Гулистон, Янгийўл, Урганч, Самарқандда катта саноат моллари магазинлари қурилади, Самарқанд, Андижон, Бухоро, Наманган ва бошқа шаҳарларда қаҳвахоналар, ошхоналар қуриш планлаштириб қўйилган. Бундан ташқари уй-жой қурилиши ҳажмидан беш процент миқдорида ажратиладиган жами беш миллион сўмлик маблағ ҳисобидан ҳам магазинлар, ошхоналар, қаҳвахоналар қурилади.

Қишлоқ районларининг ҳаммасида матлубот кооперацияси, янги магазинлар, ошхоналар ва бошқа савдо корхоналари қурилиши авж олдириб юборилади. Шу мақсадлар учун ажратиладиган капитал маблағ 15 процент кўпайтирилади.

Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш кейинги вақтларда бирмунча яхшиланди. Маиший хизмат кўрсатувчи корхоналарнинг шохобчалари кенгайди, бу ишнинг ҳажми кўпайди. Бироқ, маиший хизмат кўрсатиш даражаси аҳолининг эҳтиёжларини ҳали ҳам тўла қондираётгани йўқ. Бу иш айниқса қишлоқларда кўнгилдагидек эмас. Кўрсатилган маиший хизматларнинг ҳажми аҳоли жон бошига ҳисоблаганда 11 ой ичида атиги 3 сўму 72 тийинни, шундан шаҳарларда 8 сўм 9 тийинни, қишлоқ жойларда эса 1 сўм 24 тийинни ташкил қилди. Маиший хизмат кўрсатиш устахоналари ҳали ҳам етарли эмас. Яқинда республика ҳукумати 1965 йилда аҳолига тўрт-беш хил маиший хизмат кўрсатувчи устахоналар очишга, шунингдек ҳар бир колхоз ва совхозда қабул пунктлари очишга қарор қилди. Бу қарор албатта, бажарилиши лозим. 1965 йилда аҳолига маиший хизмат кўрсатиш ишларининг ҳажмини 58,6 миллион сўмга етказиш ва 30 процент кўпайтириш мўлжалланади. Қишлоқ жойларида бу ишларнинг ҳажми 66 процентдан зиёдроқ кўпаяди. Кирхоналар, ҳаммомлар, кийимларни химиявий усулда тозалаб берувчи корхоналар, рўзғор асбобларини ремонт қилиб берадиган устахоналар айниқса кўпайтирилади.

Аҳоли турмушини яхшилаш соҳасида партия ва ҳукумат қўйган катта вазифаларни бажаришга маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари доимий эътибор беришлари лозим. Бу мақсадлар учун ажратилган маблағлардан самарали фойдаланишни таъминлаш, ҳар бир корхонанинг фаолиятини доимий контроль қилиб туришни ташкил этиш зарур.

1965 йилги планда халқ маорифига, фан, маданият ва соғлиқни сақлашга, физкультура ва спорт ҳамда социал таъминотга, социал страхованиега, кўп болали ва ёлғиз оналарга нафақалар тўлашга қилинадиган харажатларни анча кўпайтириш кўзда тутилади.

1965 йил планига кўра, умумий таълим мактабларида ўқувчиларнинг сони 128 минг киши миқдорида кўпайтирилади.

1965 йилда олий ва ўрта махсус ўқув юртларига 61,5 минг кишини қабул қилиш планлаштириб қўйилди. 29850 ёш мутахассис тайёрланади.

Олий ўқув юртлари қуришга сарфланадиган капитал маблағ планга мувофиқ, 32 процент кўпайтирилади, шундан 2,5 миллион сўми ёки 1964 йилдагига қараганда қарийб икки баравар кўп маблағ Тошкент Давлат университетининг объектларини қуришга сарфланади.

Оммавий кутубхоналар сонини кўпайтириш мўлжаллаб қўйилди. Ҳамма колхозларнинг ўз клублари бўлмаган марказий жойларида клублар очилиши ва узоқ манзилгоҳларда маданий оқартув муассасалари ташкил этилиши лозим. 1965 йилда ташкил этилиши лозим бўлган 194 янги киноустановкалар асосан қишлоқ жойларида бўлади. Планга мувофиқ, киносеансларни келиб кўрувчилар салкам 17 миллион киши миқдорида кўпайиши лозим. Маданият объектларини қуришга ҳаммаси бўлиб 4,3 миллион сўм ажратиш планлаштирилмоқда.

Китоблар, журналлар ва газеталар чиқаришни янада кўпайтириш мўлжаллаб қўйилди.

Меҳнаткашлар соғлиғини сақлаш — давлатнинг муҳим вазифаларидан бири. 1965 йил планида касалхоналардаги жойларнинг сонини қарийб 93 мингтага етказиш кўзда тутилади.

1965 йилнинг тўртинчи кварталида ишчи ва хизматчиларга тўланадиган инвалидлик пенсиялари, шунингдек бокувчисидан ажралиб қолганлиги сабабли тўланадиган пенсияларнинг минимал миқдори оширилади.

Колхозчиларни пенсия билан таъминлаш тўғрисидаги қонунга мувофиқ, 1965 йилда 400 мингдан кўпроқ колхозчи пенсия оладиган бўлиб қолади.

Депутат ўртоқлар! СССР Олий Советининг сессиясида СССР Министрлар Советининг раиси ўртоқ Косигин коммунистик қурилиш учун тинч шароитни таъминлашга қаратилган совет ташқи сиёсатининг вазифаларини баён қилиб берди. Бизнинг мамлакатимиз тинчликсевар ташқи сиёсатга амал қилиб, ҳал этилмаган халқаро проблемаларни қадам-бақадам бартараф этиш, тинчлик ишини мустаҳкамлаш учун курашмоқда. Совет Иттифоқи ўз Қуролли Кучлари учун ажратилаётган харажатларни муттасил қисқартириб бормоқда. 1965 йилда ҳам бу харажатлар яна 500 миллион сўм миқдорида қисқартирилади.

Совет Иттифоқининг ташқи сиёсатини мамлакатимизнинг ҳамма халқлари якдиллик билан қувватламоқдалар. Республикамиз меҳнаткашлари ҳам жонажон Коммунистик партия ва Совет ҳукуматининг ташқи сиёсатини қизғин маъқуллайдилар.

1965 йилги халқ хўжалик плани республика меҳнаткашларига янги истиқболлар очиб беради, социалистик экономикани ва маданиятни ривожлантиришда янги катта вазифалар қўяди.

Республикамиз меҳнаткашлари 1965 йил топшириқларини тўла ва ошириб бажариш учун ўзларининг бутун куч-ғайратларини, билимларини сарфлашларига ва шундай қилиб мамлакатимизда коммунизм қуриш ишига ўзларининг муносиб ҳиссаларини қўшишларига шак-шубҳа йўқ. (Қарсаклар).

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТЎҒРИСИДА ҲАМДА ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ 1963 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИНИНГ ИЖРОСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР молия министри депутат В. М. МУРОДХЎЖАЕВнинг доклади

Депутат ўртоқлар! Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлигида мамлакатимизда коммунизм қуришнинг улуғвор программасини муваффақият билан амалга оширмоқда. СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришда етти йилликнинг ўтган олти йили мобайнида эришилган муваффақиятлар Ватанимиз бойлигини кўпайтириш, унинг иқтисодий қудратини мустаҳкамлаш йўлида меҳнаткашлар оммаси ижодий активлигининг мислсиз ўсганлиги, уларнинг ташаббускорлиги ва тинмай қилаётган ҳаракатининг натижасидир. СССР Халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йил — етти йилликнинг туталловчи йили учун СССР Олий Совети қабул қилган Давлат плани ва Давлат бюджети социалистик экономикани янада тез юксалтиришни ҳамда халқ фаровонлигини оширишни назарда тутади.

Совет халқининг коммунизм қурилиши йўлидаги умумий ишига Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳам муносиб ҳисса қўшмоқдалар. Республика саноатининг ходимлари саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш планини, меҳнат унумдорлигини ошириш планини ҳамда маҳсулотнинг таннархини камайтириш юзасидан берилган топшириқни ошириб бажармоқдалар. Қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари бу йилни ишлаб чиқаришда юксак кўрсаткичлар билан тугалламоқдалар. Улар давлатга пахта сотиш юзасидан йиллик планни ҳамда социалистик мажбуриятни ошириб бажардилар. Республика давлатга дон, қоракўл тери, пилла, луб экинлари, тухум ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотиш йиллик планини ҳам муддатидан илгари бажарди.

Хўжаликнинг бошқа тармоқларида ҳам бу йил яхши натижалар билан якунланмоқда.

Республиканинг саноатини, қишлоқ хўжалигини, экономиканинг бошқа тармоқларини ривожлантиришда, маданий қурилишда, меҳнаткашлар моддий фаровонлигини юксалтиришда эришган муваффақиятлари шу йилнинг Давлат бюджетини бажариш учун иқтисодий негиз яратди. Ўзбекистон ССРнинг 1964 йилги Давлат бюджети, дастлабки маълумотларга кўра, даромадлар бўйича 100,6 процент ва харажатлар бўйича 99,3 процент бажарилмоқда.

Айни вақтда бизда бюджет даромад планини яхшироқ бажариш учун мавжуд катта резервлар ва имкониятлар фойдаланилмай қолмоқда. Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгашининг Ўзбекистон ССРдаги корхоналарида ўтган йилдагига нисбатан саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш анча кўпайди, меҳнат унумдорлиги бирмунча ошди. Аммо, Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгаши ва унга қарашли бошқармалар ҳар бир фабрика ва заводнинг яхши ишлашини ҳали ҳам таъминламаяптилар. 392 корхонадан 45 таси ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш ўн бир ойлик планини бажармаганлигини айтиб ўтиш кифоя. Бу корхоналардан кўпи меҳнат унумдорлигини ошириш планининг бажарилишини таъминламади, маҳсулот таннархини қимматлаштирди. 162 корхона жамғариш планларини бажармади, ҳамда 1964 йилнинг 9 ойи мобайнида пландан ташқари 27,7 миллион сўм зарар кўрилишига йўл қўйди. Брак ва унумсиз чиқимлар туфайли катта нобудгарчиликларга ҳали ҳам йўл қўйилмоқда. 1964 йилнинг 9 ойи мобайнида унумсиз харажатлар 14,3 миллион сўмдан иборат бўлди. Шунинг натижасида Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгаши 1964 йилда жамғариш планини ва республика бюджети олдидаги мажбуриятини тўла бажармаётир.

Ўзбекистон ССР экономикаси узлуксиз юксалаётган бир вазиятда корхоналарнинг фаолиятидаги бу катта камчиликларга айниқса тоқат қилиб бўлмайди.

Совет экономикасининг тез суръатлар билан ривожланиши, аҳолининг кўпайиши, халқ моддий фаровонлигининг узлуксиз ошиб бориши қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши олдига тобора юксак талаблар қўймоқда. Совет давлатининг иқтисодий сиёсати қишлоқ хўжалигини жадал ривожлантириш ва унинг даромадларини кўпайтиришни талаб қилади. Республикадаги совхозлар шу вазифани амалга оширишда катта ўрин тутмоқдалар. Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда совхозларнинг роли кейинги йилларда анча ошди. Ўтган йилдаги сингари 1964 йилда ҳам совхозлар муҳим халқ хўжалик вазифасини — пахтачиликни юксалтиришни ҳал қилишга анча ҳисса қўшдилар, давлатга пахта топшириш йиллик планини анча ошириб бажардилар.

Лекин маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтиришда, ҳосилдорликни ва рентабелликни оширишда мавжуд имкониятлардан ҳали ҳам етарли даражада фойдаланилмаётир. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги системасида пахтадан кам ҳосил олаётган совхозларнинг салмоғи ҳали ҳам анчагина катта. Чорвачиликни ривожлантиришда жиддий нуқсонлар бор. Баъзи совхозларда моддий ва пул маблағларини беҳуда сарф қилиш фактлари ҳали ҳам бор. Бу ҳол ишлаб чиқаришнинг рентабеллигини пасайтиради. Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлигининг совхозлари 1964 йилда 27 миллион сўм даромад қилишлари керак эди. Ҳолбуки, 16 миллион сўм даромад қилинишни кутилмоқда. Пландаги 32 та ўрнига 52 совхоз хўжалик йилини зарар кўриб якунламоқда.

Вазифа совхозларнинг ишини ҳозирги талаблар даражасига кўтаришдан иборатдир. Совхозларнинг халқ хўжалиги планини ва бюджет олдидаги мажбуриятини бажариш устидан, қаттиқ молия интизомига риоя қилиш устидан контролликни кучайтириш керак.

Халқ хўжалигининг барча тармоқлари билан бир қаторда 1964 йилда республиканинг автомобиль транспорти ҳам ривожланди. Автомобиль транспорти ва тош йўллар министрлиги бўйича юк обороти шу йилнинг 11 ойи мобайнида ўтган йилнинг шу давридагига қараганда 19 процент, пассажирлар обороти 12 процент ошди.

Аммо шу министрлик системасида қониқарсиз ишлаётган корхоналар бор. Юк ташиш билан шуғулланаётган 96 автомобиль хўжалигидан биринчи кварталда 65 таси, иккинчи кварталда 41 таси, учинчи кварталда 37 таси планни бажармади. Жамғариш плани умуман бажарилгани ҳолда 124 автомобиль хўжалигидан 37 таси 9 ой мобайнида 1 миллион 224 минг сўм кам маблағ бердилар, тўртта автомобиль хўжалиги эса планда кўзда тутилган 70 минг сўм фойда ўрнига 87 минг сўм зарар кўрдилар. Министрлик 1964 йилда бюджетга фойдадан ажратмалар тўлаш планини тўла бажармаяпти.

Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгашининг Ўзбекистон ССР территориясидаги корхоналари, Қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш министрлиги, Сув хўжалиги министрлиги, Ихтисослаштирилган совхозлар бўйича давлат ишлаб чиқариш комитети, консерва ва виночилик саноати, «Узглавстрой», «Главташкентстрой», Давлат геология ишлаб чиқариш комитети, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бош бошқармаси 1964 йилнинг 9 ойи ичида фойда тўплаш планини бажармадилар.

Зарар кўриб ишлаши планлаштириб қўйилган корхоналар сонини камайтириш — хўжалик тармоқларининг рентабеллигини оширишнинг ҳамда давлат маблағларини тежашнинг муҳим резервидир.

Республикада бу соҳада амалга оширилган ишлар ижобий натижалар берди. Аммо тажриба шуни кўрсатиб турибдики, бу корхоналарда маҳсулот ишлаб чиқариш учун чиқимларни янада камайтириш ва зарарни камайтириш учун катта резервлар бор.

Экономикамиз тараққиётининг ҳозирги даври маҳсулотни миқдор жиҳатидан кўпайтиришгина эмас, балки унинг сифатига юксак талаб ҳам давридир. Ўзбекистон ССР корхоналарида тайёрланаётган кўп маҳсулотлар аъло сифатлидир. Аммо баъзи корхоналарда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг сифатини оширишга етарли даражада эътибор берилмаяпти. Шунинг учун ҳам республиканинг халқ хўжалиги катта зарар кўрмоқда.

Ўз оборот маблағларидан тўғри фойдаланиш ва сақлаб қолиш, шу маблағларнинг айланишини тезлаштириш хўжаликнинг катта ички резервларидан бирадир. Ҳолбуки, баъзи корхоналар ва хўжалик ташкилотларининг раҳбарлари ҳар қанча унумсиз чиқимлар билан бўлса ҳам ишлаб чиқариш планини бажаришга уринмоқдалар, хўжасизликка йўл қўймоқдалар ва шунинг натижасида ўзлари учун ажратилган оборот маблағларини «еб қўймоқдалар». Ўз оборот маблағларининг етишмай қолган қисмини қоплаш учун корхоналарга ва хўжалик ташкилотларига ҳар йили давлат маблағлари ҳисобидан кўп маблағ ажратилмоқда. Ҳолбуки, бу маблағларни ишлаб чиқаришни кенгайтириш ҳамда аҳолининг турмуш даражасини ошириш учун сарфлаш мумкин бўлур эди.

Молия министрлиги ва республиканинг маҳаллий молия органлари ички хўжалик резервларини қидириб топиш ва сафарбар этиш ҳамда давлат маблағларининг тўғри сарфланиши ва сақланиши устидан контролликни кучайтириш соҳасидаги иқтисодий ишларни яхшилашга қаратилган бир қанча тадбирларни амалга оширдилар. Контроль-ревизия аппарати биринчи ярим йилликда 979 ревизия ва текшириш ўтказди. Шундан кейин 1 миллион 295 минг сўм бюджетга даромад қилинди ва чиқимлардан тежаб қолинди. Молия министрлиги 1964 йилда министрликларнинг ва идораларнинг балансини ва ҳисоботларини қараб чиққан вақтда хўжалик органларининг 13,7 миллион сўм миқдорида ички ресурслари борлигини аниқлади.

Аммо молия органларининг ишида ҳали ҳам кўпгина камчиликлар бор.

Ўзбекистон ССРнинг 1964 йилги Давлат бюджетининг харажатлари 1 миллиард 715 миллион 49 минг сўмни ташкил қилади.

Халқ хўжалигини маблағ билан таъминлаш учун 778 миллион 946 минг сўм, социал маданий тадбирларга 895 миллион 224 минг сўм, ҳаммаси бўлиб 1 миллиард 574 миллион 170 минг сўм ёки харажатлар умумий суммасининг 91,8 проценти сарф этилади.

Давлат бюджети 1964 йилда халқ хўжалиги планида кўзда тутилган барча тадбирларни, шунингдек Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг қарорига мувофиқ, белгиланган қўшимча тадбирларни тўла равишда ва ўз вақтида маблағ билан таъминлаб турди. Савдо, уй-жой-коммунал хўжалиги, маориф, соғлиқни сақлаш тадбирларига ҳамда ўз оборот маблағлари камчилигини қоплашга 36091 минг сўм сарфланди.

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ 1965 ЙИЛГИ ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ

Депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР Министрлар Совети республиканинг Давлат бюджетини 1965 йил даромадлар бўйича 1 миллиард 839 миллион 11 минг сўм ва харажатлар бўйича 1 миллиард 836 миллион 816 минг сўм миқдорида — даромадлар харажатлардан 2 миллион 195 минг сўм ошиқ бўлган ҳолда кўриб чиқиш ва тасдиқлаш учун тақдим этди.

Бюджет даромадлари ва харажатлари халқ хўжалигини ривожлантириш планига тўла мувофиқ равишда белгиланди.

Бюджет 1964 йилда ижро этилиши кутилган бюджетга нисбатан 7,1 процент, Ўзбекистон ССР Олий Совети 1964 йил учун тасдиқлаган планга нисбатан эса 14,5 процент ошади.

Давлат бюджетининг анчагина ўсганлиги республиканинг ишлаб чиқарувчи кучлари ва маданияти янада ривожланиб борганлигини, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлиги ошганлигини акс эттиради. Халқ хўжалик планида келгуси йил учун мўлжалланган барча тадбирларни амалга оширишга керакли маблағлар давлат бюджетида кўзда тутилган.

1965 йили Давлат бюджетининг даромадлари асосий манбалар бўйича қуйидаги миқдорда планлаштирилди:

(минг сўм ҳисобида)

1. Социалистик хўжаликдан олинадиган даромадлар	1684075
Шу жумладан	
— оборотдан олинадиган солиқ	1005555
— фойдадан қилинадиган ажратмалар	405416
— колхозлар ва кооперациядан олинадиган даромад солиғи	132124
— давлат социал страхованиеси маблағлари	120023
2. Аҳолидан олинадиган давлат солиқлари	103219

Давлат ва кооператив корхоналари ва ташкилотларидан бюджет даромадига келадиган тушумлар 1965 йилда жамики даромадларнинг 91,6 процентини ташкил этади. Бу тушумлар 1964 йилда кутилган ижрога нисбатан 159 миллион 913 минг сўм кўпаяди.

Давлат корхоналари ва хўжалик ташкилотлари оладиган жамики фойда 1965 йил учун 816 миллион 245 минг сўм миқдорида кўзда тутилади.

1965 йилда олиниши мўлжалланган фойданинг анча ўсиши халқ хўжалиги кенгашининг, министрликлар, идоралар, хўжалик ташкилотлари ва корхоналарнинг раҳбарлари олдига юксак талаблар қўяди. Улар ишдаги камчиликларни батамом тугатишлари, тўлов интизомини мустаҳкамлашлари, етти йилликнинг тугалловчи йилида халқ хўжалик планининг ҳамма топшириқларини бажаришни таъминлашлари лозим.

1965 йилда колхозлардан олинадиган даромад солиғи тушумлари колхозларнинг оладиган даромадларининг миқдорига асосланиб, 114 миллион 886 минг сўм миқдорида белгиланди. Буни белгилашда чорвачиликдан келадиган даромадлардан олинадиган солиқ бўйича колхозларга берилган имтиёзлар, иқтисодий заиф колхозлардан олинадиган солиқ 75 процент камайтирилганлиги ва бошқа шу кабилар ҳисобга олинди. Даромад солиғи бўйича колхозларга бериладиган жамики имтиёзлар бизнинг республикамизда 13 миллион 732 минг сўмни ташкил этади.

Шаҳарларда ва ишчи посёлкаларида гражданларнинг шахсий мулки бўлган чорва молларга солиқ солиш бекор қилинганлиги ҳам бюджетда ҳисобга олинди. 1965 йилги давлат бюджетининг даромадларида аҳолидан олинадиган давлат солиқларининг салмоғи 5,6 процентни ташкил этади.

Давлат бюджетининг жамики маблағларидан халқ хўжалигини ва социал-маданий тадбирларни маблағ билан таъминлашга 1 миллиард 737 миллион 725 минг сўм ёки бюджет маблағларининг 94,6 проценти сарфланади.

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати совет кишиларининг турмуш даражасини ошириш юзасидан бутун чораларни кўрмоқда. 1964 йил июль ойида СССР Олий Советининг сессиясида «Маориф, соғлиқни сақлаш, уй-жой-коммунал хўжалик, савдо ва умумий овқатланиш ходимлари ҳамда халқ хўжалигининг аҳолига бевосита хизмат кўрсатувчи бошқа тармоқлари ходимларининг иш ҳақини ошириш тўғрисида» муҳим қонун қабул қилинди.

Ана шу Қонунга мувофиқ, республиканинг 1965 йилги бюджетида ижтимоий-маданий муассасаларда ишловчи ходимларнинг иш ҳақини 84 миллион сўм миқдорида ошириш кўзда тутилади.

Совет халқи моддий турмуш даражасини янада ошириш юзасидан СССР Министрлар Совети ишлаб чиққан таклифларни СССР Олий Советининг бешинчи сессияси маъқуллади ва ходимларнинг ставкалари ҳамда маошлари белгиланган минимумгача ҳали оширилмаган тармоқларда шу ходимларнинг ставка ва маошларини йилнинг иккинчи ярмида эмас, балки 1965 йилнинг 1 январидан бошлаб оширишга ҳамда савдо, коммунал хўжалик ходимларининг ва аҳолига бевосита хизмат кўрсатувчи бошқа тармоқлар ходимларининг иш ҳақини белгиланганидан ярим йил олдин оширишга қарор қилди. Ана шу тадбирнинг амалга оширилиши натижасида кўрсатиб ўтилган тармоқларнинг ходимлари 1965 йилда қўшимча суратда 52 миллион сўм ҳақ оладилар.

Халқ хўжалигини пул билан таъминламоқ учун бюджетдан қилинадиган асосий харажатлар қўйидагича тақсимланади:

(минг сўм ҳисобида)

	1964 йил учун кутилаётган ижро	1965 йилги план	1964 йил учун кутилган ижрога нисбатан процент ҳисобида
Бутун халқ хўжалигига жами	778946	816144	104,8
Шу жумладан:			
саноат ва қурилиш	237379	250120	105,4
қишлоқ хўжалиги	305524	340704	111,5
транспорт ва алоқа	32797	33035	100,7

Халқ хўжалигини пул билан таъминлашга ажратилган 816 миллион 144 минг сўмдан 568 миллион 187 минг сўм ёки 70 процент чамаси капитал қурилишларга сарфланади.

КАПИТАЛ ҚУРИЛИШЛАРНИ МАБЛАҒ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ

Коммунистик партия капитал қурилишни коммунизмнинг моддий техника базасини вужудга келтиришнинг марказий масалаларидан бири, деб ҳисоблайди. Иқтисодий ривожланишнинг жадалланиши, халқ фаровонлигини ошириш соҳасида партия Программасининг бажарилиши капитал қурилишнинг суръатларига боғлиқ.

Қурилишдаги оборот маблағларининг ўсишини ҳам ҳисобга олганда капитал қурилиш ишларини маблағ билан таъминлаш учун 1965 йилда 943 миллион 308 минг сўм, жумладан бюджет ҳисобидан 585 миллион 957 минг сўм сарфланади.

Вазифа шуки, капитал қурилишга ажратилаётган маблағлардан энг кўп самара берадиган қилиб фойдаланиш керак. Кейинги вақтда республикада капитал қурилишни ташкил этишни яхшилаш чоралари амалга оширилди. Асосий фондларни ишга тушириш ва бажарилган капитал ишларнинг ҳажми ўтган йилдагига нисбатан анча кўпайди.

Бироқ республикада капитал қурилишларни пул билан таъминламоқ учун хўжалик органларининг ўз маблағларидан пул ажратиб бериш плани ҳамда қурилишда ички ресурсларни сафарбар қилиш плани қониқарсиз бажарилмоқда. 1964 йил планида ўрнатилмаган ускуналарнинг, материалларнинг ва дебиторлик қарзларининг қолдиқларини 0,7 миллион сўм камайтириш кўзда тутилган эди, аммо ҳақиқатда бу қолдиқлар йилнинг биринчи ярмида 30,2 миллион сўм миқдорида ошиб кетди. Ўрнатилмаган ускуналарнинг белгиланган нормадан ошиб кетган қолдиқлари 1964 йилнинг 1 октябрида 29,4 миллион сўмни ташкил қилди.

Халқ хўжалиги кенгаши, министрликлар, идоралар,, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, Меҳнаткашлар депутатлари Советларининг ижроия комитетлари қурилишни тўғри ташкил этиш масалаларига эътиборни кучайтиришлари, капитал маблағларнинг юксак даражада самара берадиган бўлишини таъминлаш, қурилишни жадаллаштириш ва арзонлаштириш чораларини кўришлари лозим.

СОЦИАЛ-МАДАНИЙ ТАДБИРЛАРНИ МАБЛАҒ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ

Коммунистик қурилиш ривожланиб борган сари истеъмолнинг ижтимоий фондлари халқимиз ҳаётида тобора катта аҳамият касб қила беради. Демак, бизнинг мамлакатимизда текин ўқитиш ва соғлиқни сақлаш учун, болалар боғчалари ва болалар яслилари учун, пенсиялар тўлаш учун, шунингдек меҳнаткашларнинг дам олиши учун тобора кўпроқ маблағ сарфлана беради.

Республиканинг 1965 йилги бюджетида социал-маданий тадбирларга 921 миллион 581 минг сўм, яъни ўтган йилдагига қараганда 126 миллион 357 минг сўм ёки 15,9 процент кўп пул ажратиш планлаштириб қўйилди.

Бюджетнинг маорифни пул билан таъминлаш учун ажратган харажатлари, яъни халқ маорифи, кадрлар тайёрлаш, фан ва маданият учун ажратилган харажатлар 1965 йилда 495 миллион 732 минг сўм, ёки 1964 йил учун кутилган ижрога нисбатан 117,6 процентни ташкил этади.

Соғлиқни сақлаш учун бюджетдан 219 миллион 917 минг сўм ажратилади ва бу харажатлар 1964 йилдагига нисбатан 19 процент кўпаяди. Бу маблағлар иш ҳақини оширишга, аҳолига медицина хизмати кўрсатишни янада яхшилашга, даволаш-профилактика муассасалари шохобчаларини кенгайтиришга сарфланади.

Кўп болали ва ёлғиз оналарга давлат нафақалари тўлаш учун қилинадиган харажатлар 68 миллион сўмни, ёки 1964 йилдагига нисбатан 111,5 процентни, социал таъминотга қилинадиган харажатлар 136 миллион 490 минг сўмни ташкил этади, ёки 7,9 процент кўпайтирилади.

Давлат бошқарув органлари ва суд органларининг харажатлари учун 1965 йилги бюджетдан 27622 минг сўм маблағ ажратилди.

Маъмурий-бошқарув ва цех ходимларининг штатларини, муҳофаза ходимларининг штатларини ва уларнинг ойликлари учун сарфланадиган харажатларни қисқартиришдан 11615 минг сўм маблағ тежалиши 1965 йилдаги планда мўлжаллаб қўйилди.

Шу билан бирга шуни қайд қилиш керакки, бошқарув органларининг айрим бўғинларида ташкилий структурадаги камчиликлар ҳали ҳам бор, аппарат асраш учун ошиқча маблағлар сарфлаб юборишга ҳали ҳам йўл қўйилмоқда.

Бошқарув аппаратини янада такомиллаштириш, ихчамлаштириш ва арзонлаштириш зарур.

МАҲАЛЛИЙ БЮДЖЕТЛАР

Тошкент шаҳрининг, областлар ва Қорақалпоғистон АССРнинг маҳаллий бюджетлари 1965 йил учун қуйидаги миқдорда белгиланди:

	Минг сўм	Ўзбекистон ССР Олий Совети тасдиқлаган 1964 йил планига нисбатан процент ҳисобида
Тошкент шаҳри	124706	106,9
Тошкент области	88927	121,2
Сирдарё области	40482	123,8
Фарғона области	72109	115,9
Андижон области	88499	120,1
Самарқанд области	77911	115,6
Бухоро области	45060	116,5
Қашқадарё области	38042	129,4
Сурхондарё области	34352	120,5
Хоразм области	28411	118,5
Қорақалпоғистон АССР	55470	129,3
Жами	693969	117,7

Халқ хўжалиги планида кўзда тутилган топшириқларни таъминламоқ учун республика бюджетидан Тошкент областига 16337 минг сўм ва Сирдарё областига 9617 минг сўм қўшимча маблағ ажратиб берилади.

Ўзбекистон ССР Давлат бюджети даромад қисмининг бажарилиши, бюджетдан ажратилган маблағларнинг энг самарали сарфланиши маҳаллий органларнинг ишига кўп жиҳатдан боғлиқдир. Шу сабабли Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область Советларининг ижроия комитетлари бюджетни ижро этиш ишларига раҳбарлик даражасини оширишлари лозим.

* * *

Министрлар Совети 1965 йилги бюджет билан бирга Ўзбекистон ССРнинг 1963 йилги Давлат бюджетининг ижро этилиши тўғрисидаги ҳисоботни ҳам Олий Совет тасдиғига тақдим этади.

Республиканинг 1963 йилги Давлат бюджети даромадлар бўйича 1 миллиард 549 миллион 76 минг сўм ва харажатлар бўйича 1 миллиард 509 миллион 713 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 39 миллион 363 минг сўм ошиқ қилиб бажарилди.

Депутат ўртоқлар! Етти йилликнинг тугалловчи йилида Ўзбекистон ССР олдида халқ хўжалиги аҳамиятига эга бўлган жуда катта вазифалар турибди. Бу вазифаларнинг амалга оширилиши Давлат бюджетини муваффақиятли бажаришни, халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида рентабелликни оширишни ва жамғармаларни кўпайтиришни, давлат маблағларидан энг самарали ва тежамли фойдаланишни талаб қилади.

Жонажон Коммунистик партия атрофига маҳкам жипслашган Ўзбекистон меҳнаткашлари мамлакатимизда коммунистик жамият қуриш йўлида фидокорона меҳнат қилмоқ учун сидқидил билан маҳкам бел боғлаб ишламоқдалар. **(Қарсаклар).**

*) Доклад қисқартирилган стенограмма асосида босилмоқда.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ БЮДЖЕТ КОМИССИЯСИ РАИСИ ДЕПУТАТ Ғ. Ғ. ЮСУПОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Депутат ўртоқлар!

Республиканинг пахтакорлари бу йилги катта қийинчиликларни муваффақиятли суратда бартараф қилиб, мўл ҳосил етиштирдилар ва социалистик мажбуриятларини муддатидан илгари бажардилар. Ғалла тайёрлаш, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларининг барча асосий турларини топшириш планлари ошириб бажарилди.

Бюджет комиссияси 1965 йилги халқ хўжалик плани ва давлат бюджети кўрсаткичларини қараб чиқди ҳамда улар юзасидан батафсил хулосалар чиқарди. Бу хулосалар депутатларга тарқатилди. Комиссия ўз докладида республика халқ хўжалиги айрим тармоқларининггина фаолиятига тўхталиб ўтишни мумкин деб ҳисоблайди.

«Узглавстрой» ташкилотлари ўз ишини ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан анча яхши йўлга қўйдилар.

Шу билан бирга «Узглавстрой» бу йил асосий кўрсаткич, яъни асосий фондларни, ишлаб чиқариш қувватларини, социал-маданий муассасалар ва уй-жой фондини фойдаланишга топшириш планининг бажарилишини таъминламаётир.

Бир қанча қурилишларда ошириб ёзиш ва кўз бўямачилик каби ярамас ҳоллар давом этмоқда, қурилиш ишлари ва саноат маҳсулотининг таннархини камайтириш юзасидан белгиланган план бажарилмаётир. Қурилиш трестларидан ўн биттаси қурилиш ишларининг планда белгиланган қимматини 1 миллион 922 минг сўм ошириб юборди. Бунинг натижасида қурилиш системасида шу йилнинг 9 ойи мобайнида жамғарма тўплаш плани 1 миллион 59 минг сўм ва фойдалардан республика бюджетига ажратмалар плани 374 минг сўм бажарилмай қолди.

Аҳолининг ўсиб бораётган эҳтиёжларини қондириш тўғрисида ғамхўрлик қилиш совет ва жамоат ташкилотларининг асосий вазифасидир. Шу сабабли, халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқарадиган енгил саноат корхоналарининг ишлаб чиқариш фаолиятини тартибга солишга алоҳида эътибор бериш лозим.

Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгаши енгил саноат бош бошқармаси бу йил Ўзбекистон ССР даги корхоналарда ишлаб чиқариш ҳажмини кенгайтириш, молларнинг хилини кўпайтириш ва халқ истеъмоли товарларининг сифатини яхшилаш соҳасида бир қанча иш қилди.

Бироқ бошқармага қарашли пойафзал ва тикувчилик корхоналари ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг хиллари тўғрисидаги талабларга эътибор бермаётирлар, товарларнинг савдо ташкилотлари билан келишиб олинган хилларини етказиб бериш юзасидан шартномаларда ўз зиммаларига олган мажбуриятларини бажармаётирлар. Бу ҳол ана шу молларнинг корхоналарга қайтариб юборилишига ва ишлаб чиқариш харажатларининг кўпайишига сабаб бўлади.

Аҳоли талаб қилмайдиган паст сифатли товарларни ишлаб чиқариш енгил саноат корхоналари омборларида нормативда кўрсатилганидан кўпроқ молларнинг тўпланиб қолишига сабаб бўлди. Шу йилнинг 1 октябригача 2,5 миллион сўмлик товар ўтмай қолди.

Бюджет комиссияси республикадаги колхоз ва совхозлар саноатга етказиб бераётган терининг сифати йил сайин ёмонлашиб бораётганлигига совет ва қишлоқ хўжалик органларининг эътиборини жалб этиш зарур, деб ҳисоблайди.

Маҳсулотнинг сифати учун савдо ташкилотларининг жавобгарлигини ошириш керак. Савдо ташкилотлари аҳолининг талабларини яхшироқ ўрганишлари, саноатнинг товарлар хилини кўпайтириши ва уларнинг сифатини яхшилаши учун саноатга актив таъсир кўрсатишлари, аҳолига манзур товарларни сотишлари керак.

Енгил саноат бошқармасининг кўп корхоналари жамғарма тўплаш ва ишлаб чиқарилаётган маҳсулот таннархини камайтириш юзасидан 10 ойлик планни бажармаганликларини нормал бир ҳол, деб ҳисоблаш мумкин эмас.

Бюджет комиссияси Ўрта Осиё Халқ хўжалиги кенгаши тўқимачилик-трикотаж ва ипак саноати бошқармасига қарашли республика корхоналарининг 1964 йил 10 ойи мобайнидаги хўжалик-молия фаолияти якунларини ҳам қараб чиқди. Ижобий кўрсаткичлар билан бир қаторда саноатнинг ана шу тармоқлари ишида жиддий нуқсонлар борлиги ҳам аниқланди.

Умуман бошқарма бўйича ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш плани ва меҳнат унумдорлиги плани шу давр ичида бажарилгани ҳолда белгиланган номенклатурага мувофиқ маҳсулот ишлаб чиқариш таъминланмади. Халқ хўжалигига 959 минг метр шойи газлама, 27 минг жуфт пайпоқ, 16 минг дона ички трикотаж кийим, 314 тонна ип газлама кам етказиб берилди.

Товар маҳсулотининг планда белгиланган таннархи 1 миллион 192 минг сўм ошиб кетди. Шу билан бирга йигирма корхонадан олтитаси маҳсулот таннархининг 2 миллион 333 минг сўм қимматлашиб кетишига йўл қўйди. Ўринсиз харажатлар ва маҳсулотни реализация қилиш билан боғланмаган харажатлар 979 минг сўмни ташкил этди.

Ишлаб чиқарилаётган маҳсулот таннархининг қимматлашиб кетиши, маҳсулотнинг хиллари юзасидан белгиланган планнинг бажарилмаганлиги, ўринсиз харажатлар ва планда кўрсатилмаган нобудгарчилик натижасида бошқарма шу йилнинг 10 ойи мобайнида жамғарма тўплаш планини 1 миллион 727 минг сўмга кам бажарди ва фойдадан бюджетга 1 миллион 769 минг сўм ажрата олмай қолди. Шойи буюмларнинг сифати «Главшелк» ташкилотлари етказиб берадиган пилланинг сифатига кўп жиҳатдан боғлиқдир. Шуни айтиш керакки, тайёрланаётган пилланинг сорти йил сайин пасайиб бормоқда. Кўпгина колхоз ва совхозлар планни бажариш пайига тушиб, етилмаган пиллани топширмоқдалар.

Кейинги вақтларда республикада аҳолига маиший хизмат кўрсатиш анча яхшиланди. Етти йилликнинг беш йили мобайнида «Узглавбыт»га қарашли маиший хизмат кўрсатувчи корхоналар шохобчалари 2.5 баравар кўпайди. Утган йили маиший хизмат кўрсатадиган 850 тадан кўпроқ устахона очилди. Лекин шундай бўлса ҳам маиший хизмат кўрсатишнинг ҳозирги даражасини қониқарли, деб ҳисоблаш мумкин эмас.

Маиший хизмат кўрсатувчи корхоналар ва устахоналар бир меъёрда жойлаштирилмаган. Уларнинг асосий қисми шаҳарлар, ишчи посёлкалар ва район марказларида ташкил этилган. Бу корхона ва устахоналарнинг 14 процентигина қишлоқ жойларида уюштирилган. Аҳолига хизмат кўрсатиш маданияти ҳали ҳам паст.

(Охири тўртинчи бетда).

23 ДЕКАБРЬ, 1964 ЙИЛ
№ 295 (12.949).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ БЮДЖЕТ КОМИССИЯСИ РАИСИ ДЕПУТАТ Ғ. Ғ. ЮСУПОВНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

(Боши учинчи бетда).

Шу сабабли кўп корхоналар ишлаб чиқариш планларини бажармади, фойдадан бюджетга 600 минг сўм ва оборот солиғидан 302 минг сўм кам берди.

«Узсельхозтехника» бирлашмасининг ташкилотлари ишлаб чиқариш ва савдо ишлари йиллик планини муддатидан илгари бажардилар, ўз ишларининг бошқа соҳаларида ҳам ўтган йилдагидан кўпроқ муваффақиятларга эришдилар. Лекин шундай бўлса ҳам бу ташкилотларнинг ишида бир қанча жиддий камчиликлар бор.

Колхоз ва совхозлар машина-трактор паркининг комплекс техника хизмати кўнгилдагидек ривожланмаётир, 410 хўжаликкагина хизмат кўрсатмоқда. Янги техника ва технологияни қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига жорий қилиш ишлари ҳам кўнгилдагидек эмас. Техника хизмати кўрсатадиган мавжуд пунктлар техника ва ускуналар билан яхши таъминланмаган. Шу сабабли улар қишлоқ хўжалик техникасининг сифатли ремонт қилишини таъминламаётирлар.

«Узсельхозтехника» фаолиятининг якунлари бюджет комиссиясида муҳокама қилинган пайтда қишлоқ хўжалик зараркунандалари билан курашиш учун қишлоқ хўжалигига заҳарли моддалар етказиб бериш плани бажарилмаётганлиги, фосфорли ўғитлар ўз вақтида етказиб берилмаётганлигига эътибор жалб этилган эди. «Узсельхозтехника» бирлашмаси хусусан чорвачиликда кўп меҳнат талаб этадиган ишларни механизациялаш учун янги техникани қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига кенг жорий қилиш учун суст кураш олиб бормоқда. Бирлашманинг омборларида нормада кўрсатилганидан кўпроқ товар сақланмоқда.

Бюджет комиссияси депутатларнинг эътиборини қуйидагиларга жалб этиш зарур деб ҳисоблайди: республиканинг халқ хўжалигида оборот маблағларини сарфлаш юзасидан қўйилган талабларга риоя қилмаслик каби ҳоллар учрамоқда. Давлат банки республика конторасининг маълумотларига қараганда, 1 октябргача 190 миллион сўмлик оборот маблағлари нотўғри сарфланган.

Корхоналарнинг омборларида 29 миллион сўмлик ва шу жумладан Халқ хўжалиги кенгаши корхоналарида 20 миллион сўмлик машина-ускуналар бекор ётганлиги ҳам жиддий ташвиш туғдиради. Ана шу машина-ускуналарни ўрнатиш ва улардан самарали фойдаланиш учун шошилинч чоралар кўриш керак.

Депутат ўртоқлар! Бюджет комиссияси халқ хўжалигининг 1965 йилга мўлжалланган плани лойиҳасини қараб чиқди ва бу лойиҳа СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилга мўлжалланган Давлат планига мувофиқ ишлаб чиқилган деб ҳисоблайди.

Планда республика экономикасини ривожлантириш соҳасидаги катта тадбирлар кўзда тутилган. Халқ хўжалигининг асосий прогрессив тармоқлари ғоят тез суръатлар билан ривожлантирилади.

Бюджет комиссияси Ўзбекистон ССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1965 йилги планини Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қабул қилган кўрсаткичлар асосида тасдиқлаш тўғрисида таклиф киритади.

Республика Министрлар Совети Ўзбекистон ССРнинг 1963 йилги Давлат бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги ҳисоботни ҳам Олий Совет сессияси тасдиқига тақдим этди.

Бюджет комиссиясининг депутатларга тарқатилган хулосаларида 1963 йилги бюджетни бажаришда йўл қўйилган камчиликлар батафсил баён қилинган.

Бюджет комиссияси 1963 йил бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги ҳисоботни даромадлар бўйича 1 миллиард 549 миллион 76 минг сўм миқдорида ва харажатлар бўйича 1 миллиард 509 миллион 713 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 39 миллион 363 минг сўм ошган ҳолда тасдиқлашни таклиф этади.

Республиканинг бу йилги Давлат бюджетининг бажарилиши тўғрисидаги дастлабки маълумотлар бу бюджет даромадлар бўйича ҳам, харажатлар бўйича ҳам муваффақиятли бажарилаётганлигини исбот қилади.

Аммо бюджет комиссияси қуйидагиларни депутатларга маълум қилишни зарур деб ҳисоблайди: айрим министрликлар ва бошқармалар бюджет олдида олган мажбуриятларини бажармадилар ва бюджетга фойдалардан қарийб 5 миллион сўм кам ажратиб берилди. Ана шу маблағлар ҳисобига қўшимча равишда талайгина мактаб, касалхона, болалар боғчалари, яслилар ва бошқа социал-маданий муассасаларни қуриш мумкин эди.

Республика Олий Советининг иккинчи сессияси Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетини даромадлар ва харажатлар бўйича маъқуллади. Келгуси йилда халқ хўжалигини ривожлантириш плани аниқланганлиги муносабати билан, шунингдек Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қабул қилган қарорларга мувофиқ, бюджет лойиҳасига тегишли ўзгартишлар киритилди.

Ҳозирги сессиянинг муҳокамаси ва тасдиғига ҳавола қилинган 1965 йилги Давлат бюджети лойиҳаси халқ хўжалигини янада ривожлантириш ва республикамиз меҳнаткашларининг моддий ҳамда маданий турмуш даражасини кескин суратда ошириш юзасидан белгиланган катта тадбирларнинг амалга оширилишини зарур маблағлар билан тўла таъминлайди.

Шу билан бирга бюджет комиссияси Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг, область ижроия комитетлари, министрликлар ва бошқармаларнинг қўшимча маблағ ажратиш тўғрисидаги илтимосларини қараб чиқди ва оборот солиғидан олинадиган тушумлар ва даромадларнинг бошқа турлари ҳисобига харажатларни 3 миллион 670 минг сўм миқдорида кўпайтириш, шу жумладан шаҳарлар, район марказлари ва ишчи посёлкаларини ободонлаштириш учун 1 миллион 420 минг сўм, мақориф ва соғлиқни сақлаш муассасалари биноларини капитал ремонт қилиш учун 900 минг сўм, маориф муассасаларининг асбоб-ускуналар сотиб олишини кўзда тутиб 860 минг сўм, қишлоқ Советлари биноларини ремонт қилиш ва керакли асбоб-ускуналар сотиб олишлари учун 400 минг сўм ҳамда аҳолига маиший хизмат кўрсатишни яхшилаш тадбирлари учун 90 минг сўм ажратишни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайди.

Бюджет комиссияси ана шу тузатишларни эътиборга олиб, Ўзбекистон ССРнинг 1965 йилги Давлат бюджетини даромадлар бўйича 1 миллиард 842 миллион 681 минг сўм, харажатлар бўйича 1 миллиард 840 миллион 486 минг сўм миқдорида, даромадлар харажатлардан 2 миллион 195 минг сўм ошган ҳолда тасдиқлашни таклиф этади.

Депутат ўртоқлар! Коммунистик партия теварагига маҳкам жипслашган республикамиз меҳнаткашлари 1965 йилда халқ хўжалик планини ва Давлат бюджетини муваффақиятли бажариш учун куч-ғайратларини аямайдилар ва улуғ Ватанимизнинг барча халқлари билан биргаликда коммунизмнинг моддий техника базасини вужудга келтиришга муносиб ҳиссаларини қўшадилар. **(Қарсаклар).**

ХРОНИКА

СССР Олий Совети Президиуми СССР Олий Совети Президиумининг 1963 йил 5 февралдаги «Ўрта Осиё иқтисодий районини тузиш тўғрисида»ги Фармони ўз кучини йўқотди, деб ҳисоблади.

* * *

СССР Олий Совети Президиуми бошқа ишга ўтганлиги сабабли ўртоқ В. М. Гушчинни СССР министри вазифасидан озод қилди.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

СССР Ўрта Осиё Қурилиш давлат ишлаб чиқариш комитетига қарашли 22-болалар уйининг директори Антонина Павловна **Хлебушкина** Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги ташкилотларида кўп йиллардан буён ишлаб келаётганлиги учун ва 50 ёшга тўлганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотланди.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ. Тўйтепадаги «Ўзбекистон ССР 40 йиллиги» металл конструкциялар заводи яқинда қуриб фойдаланишга топширилган корхоналардан биридир. Сиз суратда ана шу заводнинг умумий манзарасини кўриб турибсиз.

И. Глауберзон фотоси.

ДУНЁ ХАРИТАСИ ОЛДИДА

АФРИКАДА ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК БУЗИЛДИ

НЬЮ-ЙОРК, 22 декабрь. (ТАСС). Африка бирлиги ташкилотининг министрлар кенгаши АҚШ ва Бельгиянинг Англия ҳукумати розилиги билан Конгода қилган куролли интервенциясини қоралади. Министрлар кенгашининг кеча бу ерда ўз ишини тамомлаган фавқулодда сессияси ўз резолюциясида бу ҳарбий аралашув Африка қитъасининг тинчлиги ва хавфсизлигини бузмоқда, деб таъкидлади.

Кенгаш Африка бирлиги ташкилотининг Конго билан шуғулланувчи махсус комиссияси тақдим этган докладни кўриб чиқди ва инобатга олди ҳамда шу комиссиянинг ваколатини узайтирди.

Фавқулодда сессия Хавфсизлик Кенгашини АҚШ ва Бельгиянинг қуролли интервенциясини қоралашга чақирди, бу интервенция Африка бирлиги ташкилотининг Конгода миллий муросани таъминлаш йўлидаги ҳаракатларига зарба берган эди; Африка мамлакатларининг ташқи ишлар министрлари шунингдек Хавфсизлик Кенгашини Конго проблемасини бартараф этишга ёрдам бериш мақсадида барча манфаатдор давлатларга Африка бирлиги ташкилоти билан ҳамкорлик қилишни таклиф этишга чақирди.

МАХФИЙ ЙЎЛДОШ

НЬЮ-ЙОРК, 22 декабрь. (ТАСС). Кеча АҚШ ҳарбий ҳаво кучларининг Ванденберг (Калифорния штати)даги базасидан «Тор-Агена» ракеталарининг системаси ёрдами билан Қутб орбитасига Ер йўлдоши учирилди. Ҳарбий ҳаво кучлари вакилларининг ахборотида учириш мақсадлари одатдагидек кўрсатилмайди.

ЧЕТ ЭЛ ХРОНИКАСИ

◆ *Конакрида Германия Демократик Республикаси билан Гвинея ўртасида 1965 йилда товар айирбошлаш тўғрисида протокол имзоланди. ГДР Гвинеяга ўғит, фармацевтика моллари ва газлама етказиб бериб, бунинг эвазига темир рудаси, кофе, банан ва бошқа маҳсулотлар олади.*

◆ *Арабистон жанубини озод қилиш Миллий фронтининг Қоҳирадаги ваколатхонаси тарқатган ахборотда айтиладики, яқинда Англия самолётлари Радфон районидаги аҳоли яшайдиган пунктларни аёвсиз бомбардимон қилди. Инглиз солдатларининг осмондан қилган ҳужумлари ва жазолаш экспедициялари натижасида Радфон, Яфи районларида ва Яман чегарасидаги аҳоли яшайдиган пунктларда аҳоли ўртасидаги қурбонлар сони 60 минг кишига етди.*

◆ *20 декабрда Иоганнесбург атрофида юз берган отишма вақтида икки африкалик ўлдирилди ва икки киши ярадор қилинди. Африкаликлар посёлкадаги полициячилар сафини ёриб ўтишга уриниб кўрган эдилар. Ўлдирилганлардан бири икки ҳафта муқаддам Иоганнесбургдаги қамоқдан қочишга муваффақ бўлган олти кишилик группанинг аъзоси эди.*

◆ *Танзания Бирлашган Республикасининг президенти Жулиус Ньерере Занжибар халқини шу йил 12 январда бошланган революцион ўзгаришларни давом эттиришга чақирди.*

◆ *Италия президентини сайлашда овозга қўйишнинг саккизинчи давраси ҳеч қандай натижа бермади. Президент лавозимига кўрсатилган номзодлардан бирортаси зарур миқдорда кўпчилик — 482 овоз тўплай олмади.*

◆ *Колумбия давлат бюджетининг дефицити 93 миллион доллардан ошади, дейилади молия министри Диего Калье миллий конгрессга юборган хатида. Ана шу хатда келгуси йилги истиқболлар «умидбахш эмас», деб таъкидланади.*

◆ *Исроил президенти Шазар янги ҳукумат тузишни Эшколга топширди. Эшкол бунга рози бўлди. Исроил матбуотининг фикрича, янги ҳукумат аввалги составда тузилади.*

◆ *21 декабрь эрталаб Тохоку ва Канто районларида ((Хоньсю ороли) анча қаттиқ зилзила бўлганлиги қайд этилди. Сейсмографлар Мито, Уцумония ва бошқа шаҳарларда зилзиланинг қуввати Японияда қабул қилинган етти балли шкалага асосан уч баллга етганлигини қайд қилдилар.*

◆ *Ўтган ҳафтада АҚШнинг Шимолий районларида қаттиқ қор бўронлари бўлди. Тоғли районларда автомобиль қатнови бутунлай тўхтаб қолди. Президент Жонсон мамлакат шимолидаги бир қанча округларни офат тушган районлар деб эълон қилди. Ана шу районлардаги аҳолига осмондан озиқ-овқат маҳсулотлари ва чорва учун пичан ташланмоқда. Шарқий-шимолий штатларда қор кетидан ёмғир ёғиб, автомобиль қатновини ниҳоятда қийинлаштириб қўйди.*

◆ *Мексикадаги Вилия-Эрмос шаҳри яқинида юз берган темир йўл фалокати натижасида 50 киши ўлди ва 75 киши майиб бўлди. Бахтсиз ҳодиса юк поезди йўлдан шиддат билан бораётган маҳалда пассажир поездининг орқасига бориб урилгани натижасида юз берди. (ТАСС).*

ОЛТИ ОЙ УХЛАГАН КИШИ

Босфордаги Бююндере шаҳрида яшовчи олтмиш ёшлик Яни Думас шу йилнинг март ойида одатдагидек ўз уйида ўтириб овқатланди. Синглиси билан бир оз гаплашиб ўтиргач, ётоқхонасига кириб ухлади.

Яни Думас шу ётганича эртасига ҳам, индинига ҳам, бир ҳафта ўтгандан кейин ҳам уйғонмади. Уни сунъий равишда овқатлантириб турдилар, витамин билан укол қилинди.

Орадан олти ой ўтгандан кейин Янис кўзини очди. Унга, сиз ухлаганингизда баҳор эди, ҳозир эса куз тушиб қолди, олти ой ухладингиз, дейишганда чол бу сўзларга ишонмади. Ойнага қараб, соқоли ўсиб кетганлигини кўрди-ю, ўзи ҳам ҳайратда қолди.

ШИНГИЛ ҲИКОЯЛАР

ҚЎЛ

Жазирама иссиқ. Ҳамма сояга қочган. Чойхонада бўш жой йўқ. Рўпарадаги кўлда ёш-яланглар чўмилишяпти. Оловроқ бир йигит кўл ўртасидаги дарахт устига чиқди-да, калла ташлади. Сада қайрағочга тақаб қўйилган чорпояда эса ғалати суҳбат кетяпти:

— Амаки, буни қандай тушуниш керак, ҳў анави дарахтни қаранг, ўзи сувда-ю, қуриб ётибди-я!..

Майкачан ўтириб сабзи тўғраётган йигитнинг бу сўроғига чойхоначи чол ҳадеганда жавоб беравермади.

— Қизиқмаган одам йўқ шунга, — деди у охири, — кўкарганини биз ҳам кўрмаганмиз. Бўлмаса, дарахт зотига сув деган нарса... Бу тўғрида одамлар дарров чўпчак ҳам тўқишибди. Эмишки, ўша қуриган дарахт атрофида кўлнинг суви парвона бўлиб, нуқул унга савол берармиш: «Эй, дарахт! Ҳатто қурий-қурий деётган ниҳолларга ҳам бир-икки томчимиз тегиб қолса, уларга яна қайтадан жон битади-ю, нега энди сен кенг бағримизда яшаб туриб ўтиндай қуриб ётасан?» Шунда қуриган дарахтга тил битиб, чорночор жавоб қайтарармиш: «Тўғри, мен саҳродаги баъзи қариндошларимга ўхшаб бир томчи сув деб осмонга кўз тикиб ўтирмайман. Сувдан серобман, илдизларим ҳам анча бақувват. Лекин битта камчилигим: инсон қўли етмайди менга, инсон қўли!

— Фаҳмладингизми, мулла гап қаёққа тақалаётганини?

Чол ўрнидан туриб, кўмирхонага кириб кетди. Майкачан йигит ўйга толиб қолди.

ЎРГИМЧАК

Бир кимсани танийман. Кулганини кўрмаганман сира. Қайдам, юраги кесакданми?! Сал бўш қолса, билгани — иғво тўқиш:

«Фалончи ўқитувчиликка муносибмас. У қип-қизил мафкурасиз одам: бўлмаса маориф мудири ўлганда чойхонада арақ ичарми-ди...».

«Фалончи домкомни ишдан бўшатиш керак, у қамалган капаратчининг қизини ўғлига олиб берди. Демак...».

Эрта-ю кеч ташкилотларга иғво ёзади, телефон қоқади. Зиғирдай камчилигингни кўрса суюниб кетади, ҳатто симён гавдаси тикланиб, қадам олиши ҳам тетиклашиб қолади. Шундай пайтларда у кишилар кўзига ўргимчакка ўхшаб кўринади.

Ўргимчак девор кавагида қотиб турганича ўлжа кутади, чумолининг хатосини пойлайди, тирикчилиги шундан. Бечора чумоли сал адашдими — ўргимчакнинг тўрига илинади. Меҳнат билан обдон мускули қотган бўлса ҳам, баъзи чумолилар бу қабиҳ тўрни ёриб чиқолмайди.

Ўргимчакларнинг ҳам, баъзи ўргимчак одамларнинг ҳам энг хавфли томони ана шунда!

Ўктам УСМОНОВ.

ҚАДИМИЙ УЧТУТ КОНЛАРИ

ФАН ОЛАМИДА

Тарих ва археология институтининг Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг корреспондент аъзоси Яҳё Ғуломов раҳбарлигидаги археология отряди Бухоро областининг Учтут деган жойида қадимий конлар бўлганлигини аниқлади. Нурота тизма тоғларининг этагидаги Вауш тоғининг жанубий қияликларида тупроқ остида қолиб кетган 31 та шахтанинг чизиқларини ҳозир ҳам пайқаб олиш мумкин. Ибтидоий одамлар бу шахталардан чақмоқ тош қазиб олганлар. Чақмоқ тош меҳнат қуроли ясаш учун ўша замондаги энг яхши материал ҳисобланган.

Бу конлардан қачон фойдаланилган? Қадимий кончи ўз иншоотини қачон қурганлигини коннинг деворларига, афсуски, ёзиб қолдирмаган. Ибтидоий одамлардан мана шу конларнинг ичида қолиб кетган ва унчалик кўп бўлмаган меҳнат қуроллари Учтут шахталари тарихини ёритишга имкон берадиган бирдан-бир мўътабар манба бўла олади. Олимлар мана шу меҳнат қуролларини ўрганиш асосида мазкур конлар неолит даврида, яъни бизнинг эрамиздан 8.3 минг йил олдин қурилганлигини аниқладилар.

Шахталарни қазишда бевосита иштирок қилган тарих фанлари кандидати М. Р. Қосимов конларни қазиш учун ишлатилган қуролларнинг кўпини — Бухоро кийикларининг шохларини, понага ўхшаш тошларни, болға ўрнида ишлатилган тошларни топди. Ибтидоий одамлар мана шу энг оддий асбоблар ёрдами билан кончилик ишининг негизини қурганлар. Ҳозирги шахталарнинг тузилиш принципи бундан беш-ўн минг йил бурунги вақтдагидан унчалик фарқ қилмайди.

Ибтидоий одамнинг беш метр чуқурликдаги шахтани кийиклар шохи билан қандай қилиб қазиганлигига тааажжубланасан, киши. Олимнинг айтишича, мана шу кон қазиш қуроли чўқморнинг дастлабки шакли бўлса керак, одамнинг қўли эса унинг дастаси бўлиб хизмат қилган. Бундай қурол билан тоғ қияларини кавлаш қийин, аммо шу қияларда кўриниб турган чақмоқ тош парчаларини шу қурол ёрдамида ажратиб олиш унчалик оғир бўлмаган. Қадимий кончи бир амаллаб кичкина туйнук кавлаб шу туйнукка понасимон тошни тиқиб қўйган ва тош болға билан понани ураверib, тош парчани қоядан ажратиб олаверган. Поналарда ва тош бағирларида сақланиб қолган зарбаларнинг излари шу қадар кўриниб турибдики, бу асбоблар худди неча ишлатилганга ўхшайди.

Бутун қоянинг чўтир-чўтир бўлиб ётганлиги чақмоқ тошини қазиб олиш учун қилинган биринчи тажрибанинг излари деса бўлади. Бу излар мезолит даврида (бундан 12-8 минг йил бурун) яшаган одамдан қолган. Учтут қоясини табиат қадимий кончилар учун атайин яратиб берганга ўхшайди. Бу қоянинг ҳамма жойида уриб тушириш учун ўнғай бўлган чақмоқ тошлар бўртиб турган. Бироқ, орадан кўп вақт ўтмай, уриб қоқиб тушириш осон бўлган тошлар ер устида қолмаган — бу тошларнинг ҳаммаси қоқиб олиниб, ишга солинган. Шундан сўнг ибтидоий одам бу тошларни ер остидан қазиб олиш пайига тушган. Энди у чуқур шахталар қазийди ва шу шахталардан ҳам туртиб турган чақмоқ тошлари бор жойларни қидиради. Аммо, шахтанинг ичи тор, унинг ичида бундай туртиб турган тошлар жуда оз. Шу сабабли ибтидоий одам шахтанинг ён томонларига қазиб киради, ҳозирги кончилик корхоналарининг штреклари ҳам шу тариқа вужудга келган. Аммо ўша қадим замонда бундай штреклар диаметри 60-70 сантиметрли уяларга ўхшайди. Бу уялар чамбарак тарзида қазилганлиги учун уларнинг томини тўсиб қўядиган тирговичларга ҳожат бўлмаган. Бундай уялар ернинг тагида асосий шахтадан 20-30 метр ёнбош томонга қазиб борилган.

М. Р. Қосимовнинг фикрича, Учтутдаги қадимий конлардан фақат чақмоқ тош қазиб олинган бўлса керак.

— Чақмоқ тошлар асосан қаёққа олиб кетилганлигини ҳозирча фақат фараз қилиб айтишим мумкин, — дейди олим.— Бу тошлар Бухоро воҳасига олиб кетилган бўлса керак, чунки бу воҳа шу атрофдаги энг гавжум манзилгоҳлардан бири бўлган. Бироқ Учтут чақмоқ тошларидан ясалган меҳнат қуролларини Бухоро воҳасида топишга муваффақ бўлинса, буни қатъий қилиб айтиш мумкин.

Учтутда кашф қилинган конларга тааллуқли мана шу саволларнинг жавоблари республикамиз территориясида ҳаётнинг ривожланиши тарихига доир энг қадимий саҳифаларни ўқишга ёрдам беради.

В. НОСОВ.

(ЎзТАГ мухбири).

Хатлардан сатрлар

Андижон область Хўжаобод районидаги 5-боғдорчилик совхози боғбонлари 50 гектар боғ ва 10 гектар ерда токзор барпо қилиш учун кўчат экмоқдалар.

Р. СОБИРОВ.

* * *

Бухоро область Ғиждувон районидаги Калинин номли колхозда пенсионерлар уйи очилди.

Ж. ШЕРОВ.

СОВЕТ КИШИСИНИНГ ФАЗИЛАТИ

ИНСОНПАРВАРЛИК

Урганч шаҳридаги маиший комбинатнинг ходими Екатерина Константиновна Трубина ўғлини мактабга жўнатгандан кейин радиоприёмникни ўчирмай ишхонасига кетди. У ишдан қайтганида уйдан бурқсиб тутун чиқарди. Уй анжомлари, кийим-кечаклар ёниб бўлган эди.

Комбинат коллективи бу воқеадан хабардор бўлиб, ҳар бир ишчи Трубинага қўлидан келганча ёрдам берди. Комбинат ишчилари квартирани пулсиз ремонт қилдилар. Ўртоқ Трубина ҳамкасбларининг бу инсонпарварликларидан чексиз миннатдор бўлди.

С. ИБРОҲИМОВ.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

ЭЪЛОНЛАР. ТОМОШАЛАР.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

23 ДЕКАБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Қизил галстук** (тележурнал), 18.45 — **Телевизион янгиликлар,** 19.00 — **Етти хазинанинг бири** (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 19.20 — **Концерт** (тожик артистлари ижросида).

20.00 — **Эшиттиришлар программаси.**

Рус тилида: 20.05 — **Телевизион янгиликлар,** 20.20 **Меҳмонларимиз,** 20.50 — **Ҳозирги актуал масалалар телеуниверситети,** 21.05 — **Реклама ва эълонлар,** 21.15 — **Биринчи қувонч** (бадиий фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.40 — **Китоб ташувчи мушук нима келтирди** (кичкинтойлар учун), 19.05 — **Тошкент янгиликлари,** 19.15 — **Илмий-оммабоп фильмлар,** 19.35 — **Маяковский Москва бўйлаб** (адабий-драматик композиция).

Ўзбек тилида: 20.05 — **Шоиронали,** 20.30 — **Тошкент янгиликлари,** 20.40 — **Прилавка ортидаги кишилар** (телеочерк), 21.00 — **Виждон уйғонади** (бадиий телефильмнинг 2-серияси).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 23/XII да **Қутлуғ қон,** 24/XII да **Сўнгги нусхалар.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 23/XII да **Кимга тўй, кимга аза,** 24/XII да **Ишқинг билан.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **Литва цирки «Вильнюс» артистларининг гастроллари** ва РСФСРда хизмат кўрсатган артист **Юрий Дуров гастролининг давоми.**

КИНО

Бир фирибгар бўлган экан — «ВАТАН», «ДРУЖБА» (1-залда), «ЎЗБЕКИСТОН», «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун), «СПУТНИК» (1-залда тоқ соатларда).

Даҳшат — «МИР» (эрталаб соат 10, кундуз 12 ва кеч 8 да), СОБИР РАҲИМОВ номли (эрталаб 10, кундуз 12, 5, кеч 6-45 минут ва 8 яримда), «МОСКВА» (кундуз 12, 4, кеч 6 ва 8 да).

Ер-ёр (ўзбек тилида) — «МИР» (кундуз соат 2, 4, кеч 6 ва 10 да), «СПУТНИК» (2-залда жуфт соатларда).

Жаноб 420 — СОБИР РАҲИМОВ номли (кундуз соат 2 ва кеч 10 да).

Сўнмас аланга (1 ва 2-серия) — «ЁШ ГВАРДИЯ» (эрталаб соат 10 ва кундуз 12-50 минутда), «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун), НАВОИЙ номли (кеч 7 ва 9 яримда), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз 2 ва кеч 7 да).

Ер фарзанди (ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кеч соат 6 гача).

Пани Ганка кундалиги — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Хаёлимдаги қиз — «МОСКВА» (эрталаб соат 10, кундуз 2 ва кеч 10 да).

Павлуха — «ЧАЙКА» (эрталаб 10 ва 11 да).

Девортешар — «ВОСТОК» (кичик залда кундуз ва кечқурун).

Давлат жиноятчиси — «ЮЛДУЗ» (кундуз соат 5, кеч 7 ва 9 да).

Тоғлиқ қасоскорлар (1 ва 2-серия) — «ЁШ ГВАРДИЯ» (кундуз соат 3-40 минут, кеч 6 ярим ва 9-20 минутда).

ТАБИАТ ВА КУКАЛАМЗОРЛАРНИ ҚЎРИҚЛАШ ЎЗБЕКИСТОН ЖАМИЯТИ ПРЕЗИДИУМИ

25 декабрь кундуз соат 2 да Ўрта Осиё Ўрмон хўжалиги илмий текшириш институтининг мажлислар залида (Тошкент шаҳар, Дендропарк, автобуснинг «Дархон» остановкаси)

«Ўзбекистон ССРда тупроқни сув ва шамол эрозиясидан ҳимоя қилиш тадбирларининг бош схемаси»

деган масалани

МУҲОКАМАДАН ЎТКАЗАДИ

Истаган ўртоқлар ўша куни кундуз соат 1 гача Карл Маркс кўчаси, 7-уйга етиб келиб, бу ердан Дендропаркка автобусда боришлари мумкин.

27 ДЕКАБРДА ТОШКЕНТ ШАҲРИДА

Ўзбекистон ССРнинг 1964 йилги

ПУЛ-БУЮМ ЛОТЕРЕЯСИ

олтинчи чиқарилиш билетларининг

ЮТУҚЛАР ТИРАЖИ БЎЛАДИ.

Бу тиражда лотереянинг тўрт разрядига 555.000 сўмлик 372000 та буюм ва пул ютуқлари, шу жумладан: 8 та «Москвич» автомашинаси, 20 та «Планета» мотоцикли, 16 та пианино, 20 та «Рекорд» телевизори, 16 та магнитофон, 120 та холодильник, 360 та гилам ва поёндоз, 120 та тикув машинаси, 120 та кир ювиш машинаси ҳамда бошқа қимматли буюмлар ва пул ютуқлари ўйналади.

Лотерея билетларини сотиб олинг!

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг партия ва касаба союз ташкилотлари Ўзбекистон КП Марказий Комитети инструктори М. Ғ. Ҳусанхўжаевга онаси

ХАТИМА ХЎЖАЕВАНИНГ

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС — 64543. Р. 11462. Н. Б. 295.